

II RIIGIKOGU

9. istungjärk. **Protokoll nr. 260 (8).**

1925. a.

II Riigikogu koosolek 20. oktoobril 1925. a.
kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 81 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: siseminister **K. Einbund**, sõjaminister **J. Soots**, teedeminister **K. Virma**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, põllutöominister **A. Kerem**, haridusminister **H. B. Rahamägi**, kohtuminister **R. Gabrel**, siseministeeriumi administratiiv asjade peavalitsuse juhataja **E. Maddisson**.

Päevakord:

1. Rahukogude kohtupristavite arvu suurendamise seadus — üldkommissjoni ettepanek.
2. Tööstusliku tööseaduse muutmise seadus — töökaitse komisjoni ettepanek.
3. Rahalise autasu seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.
4. Administratiiv karistamiskord mõnest seadustest üleastumiste ja mõnede sundmääruste rikkumiste eest — üldkommissjoni ettepanek.
5. Tööstusettevõtete nädala-puhkepäeva-de seadus — töökaitse komisjoni ettepanek.
6. Kaalu ja mõõdu seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.
7. Kohtute asutamise seaduse § 406³ muutmise seadus — III lugemisel.
8. Rahukohtunikude kohtualluvuse muutmise seadus — II lugemisel.
9. Kohtupalati ja rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise seadus — II lugemisel.
10. Riigiasutuste koosseisude muutmise seadus — II lugemisel.
11. Usutunnistuslikkude ühingute ja nende liitude seadus — II lugemisel.
12. Matmispaikade seadus — II lugemisel.
13. Perekonnaseisu seadus — II lugemisel.
14. Põllutöölise tööaja ja palgaolude korraldamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
15. Riigi metsatööstuse põhimäärus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **A. Rei**, pärast abiesimees **A. Jürman**.

Sekretäri kohal sekretäär **J. Holberg**, vahepeal abisekretäär **L. Raudkepp**, pärast abisekretäär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 5.20 min.

1. Päevakorra Juhataja A. Rei: Avan
täiendamine. Riigikogu koosoleku.

O. Liigand (rhy): Teen ettepaneku päevakorda täiendada, võttes I päevakorra-punktiks komisjonide täiendavad valimised.

Juhataja **A. Rei:** Rkl. Liigand'i poolt on ettepanek päevakorda täiendada, võttes I päevakorra-punktiks komisjonide täiendavad valimised. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Seega on päevakord kindlaks määratud.

Enne päevakorra juurde asumist on sõna sekretäiril teadaande korras.

2. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta. Sekretäär **J. Holberg:** Riigikogu juhatause poolt on järgmised seaduseelnõud antud komisjonidesse:

1. Sonda-Mustvee kitsarööpalise raudtee liivaaugu ja sellele juurdepääsu raudteeharu alla maavõõrandamise seadus — üldkommissjoni.

2. Seadus Eesti ja Rootsi vahelise lepituskonventsiooni kinnitamise kohta — väliskomisjoni.

3. Seadus Riigikohtu seaduse („Riigi Teataja“ nr. nr. 82-83 — 1919. a. ja 42 — 1923. a.) § 17 p. p. d ja e kaotamise kohta — üldkommissjoni.

4. Vannutatud maamõõtjate kutseõiguse seadus — hariduskommissjoni.

5. Riigi 1925. aasta lisa-elarve nr. 2 arvel eelkrediitide määramise seadus — rahaasjanduse komisjoni.

6. Seadus endisele Tallinna Toom-Gildele kuuluva Falckspargi kohta — üldkommissjoni.

3. Komisjoni täiendavad valimised.

Juhataja **A. Rei:** Riigikogu juhatusel on tulnud teadaanne, et rkl. Liigand omavalitsuse komisjoni liikme kohused maha paneb. Ühtlasi on rkl. Jaanis'e poolt ettepanek, valida omavalitsuse komisjoni liikmeks tagasiastunud rkl. Liigand'i asemele rkl. Luiga, ja teine ettepanek valida rahvaerakonna Riigikogu rühma poolt riikliku maatastavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksmise seaduse komisjoni rkl. Liigand.

Kas soovitakse ettepanud kandidaatide lahus või korraga hääletamist? (Vahelhüded: Korraga!) (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanud kandidaadid vastavatesse komisjonidesse valitud.

4. Rahukogude kohtupristavite arvu suurendamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär:** Lugupeetud härrad Riigikogu liikmed! Käesoleva seaduseelnõuga kavatakse rahukogude kohtupristavite arvu tõsta 4 pristavi võrra. Neist 2 paigutada Tallinna-Haapsalu rahukogu juurde ja 2 Viljandi-Pärnu rahukogu juurde. Tallinna-Haapsalu rahukogu juures on praegu 6 kohtupristavit ning Viljandi-Pärnu rahukogu juures 2 kohtupristavit. Praeguse suure töökoormaga ei suuda kohtupristavid toime saada ja selle tõttu tekib viivitus kohtuotsuste täitmisel. Ilma kohtupristavite arvu suurendamiseta on võimatu läbi saada. Kohtupristavite arvu suurendamisest tekivad kulud ei ole kuigi kõrged, sest kohtupristavite palk on kõigest 5.000 marka kuus, kuna nad suurema osa oma tasust taksirahade näol saavad. Riigi väljaminekud tõusevad selle seaduse vastuvõtmise läbi 260.000 marga võrra aastas. Neil motiividel on Vabariigi Valitsus käesoleva seaduseelnõu esitanud. Üldkomisjon ühines Vabariigi Valitsuse motiividega. Panen üldkomisjoni nimel ette seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

5. Tööstusliku tööseaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson:** Viimasel ajal on igapäevaseks nähteks saanud, et tööandjad tööliste palka korralikult ära ei tasu. Üks osa sarnasest palkade väljamaks-

mata jätmisest on põhjendatud seega, et krediitvõimalused on võrdlemisi ummistunud ja seega on nad olude sunnil raskesse seisukorda sattunud. Teine osa ettevõtjatest kasutab tööliste palkasid kui protsendita laenu. Selle asemel, et rahaasutuste poole pöörata, peetakse tööliste palgad kinni ning ei makseta neid tähtaegadel välja. Tööliste raha kasutatakse teisteks otstarbeteks, mille tagajärjel töölised, arvesse võttes madalaid palkasid, väga raskesse seisukorda satuvad. Nad on omakorda sunnitud tegema rasketel tingimustel võlgu, mille maksmine neile üle jõu käib. Et kuidagi võidelda sarnaste nähtuste vastu, esitati Riigikogule seaduseelnõu, milles on ette nähtud teatud viivitusprotsent, mis ettevõtjad selle summa pealt peavad maksma, mis tähtjaks töölistele väljamaksmata on jäänud. Töökaitse komisjon vaatas seaduseelnõu läbi, tegi siin mõned vähemad muudatused ning esitab Riigikogule vastuvõtmiseks. Töökaitse komisjoni nimel teen ettepaneku seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

6. Rahalise autasu seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **B. Oja:** Vene riigiteenistuses määrati rahalisi autasusid Vene riigiteenistuse seaduse § 700 ja eriseaduste ning eeskirjade alusel. Vene riigiteenistuse seaduse § 700 ettenähtud üldine rahaliste autasude andmise kord kaotas meil maksvuse riigiteenistuse seaduse jõusseastumisega. Käesolev seadus astub eeltähendatud § 700 asemele ja võimaldab rahaliste autasude saamist üldisel alusel.

Käesoleva seaduse alusel võib ka rahalisi autasusid määrata riiklikkude teenete eest, mis ei olnud seotud teenistuskohuste täitmisega. Riiklikke teeneid võivad saavutada niihästi riigiteenijad kui ka eraisikud. Niisuguste teenete hindamine peaks meil kuuluma Vabariigi Valitsuse võimkonda, nii kui seda ka käesolev seadus ette näeb.

Vabariigi Valitsuse poolt oli esitatud rahalise autasu suurus kuuekordne autasusaaja kuupalk, mida rahaasjanduse komisjon suurendas 12-ne kordseks. Veneaegses seaduses oli selle suurus 12-nekordne ja ka meil on mitte kauges minevikus suuremat rahalist autasu antud Vabariigi Valitsuse poolt kui kuuekordne kuupalk, näiteks, ühele vedurijuhile kauaaegse teenistuse eest on määratud 100.000 marka ja see on igatahes rohkem kui kuuekordne palk. Seadus jätab aga rahalise autasu

määramise, mis suurem kui ühe kuu palk, Vabariigi Valitsuse hooleks. Et päevatöölise kuupalka kindlaks määrata võeti selleks 25-kordne päevapalk. Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõus oli ette nähtud, et kohtunikule võib rahalist autasu määrata ainult ta lahkumisel kohtuametist. Rahaasjanduse komisjon muutis seda nii, et kohtunikule võib ametilase teene eest rahalist autasu määrata ainult ta teenistusest lahkumise puhul, seega on ka kohtunikule võimalus jäetud rahalist autasu saada niisuguste riiklikkude teenete eest, mis ei ole seotud teenistuskohuste täitmisega.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

7. Administratiivkaristamiskord mõnedest seadustest ülestumiste ja mõnede sundmääruste rikkumiste eest — I lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **R. Penno:** Vabariigi Valitsuse poolt on Riigikogule esitatud 18. mail k. a. seaduseelnõu: administratiivkaristamiskord mõnedest seadustest ülestumiste ja mõnede sundmääruste rikkumiste eest. Muutmine seisab õieti selles, et praegune maksev kord lihtsustatakse. Praegu on õigus käesolevas seaduses etteolud sühitegude asjus, mis tekivad puhuse-, korra- ning väga kiire sõidu vastu antud sundmääruste rikkumisest, politseil kohapeal protokollit teha. Politseinik esitab protokollit jaoskonnaülemaale, see omakorda politseülemaale ja ainult politseülemaale on vastav karistamise õigus. Käesoleva seadusega tahetakse vahinstants — jaoskonnaülem — ära jätta, kuid ühes sellega jaoskonnaülemaale õigus anda karistuse määramiseks. Samuti käesoleva seadusega antakse aegade ja puisteede järelvaatajatele õigus korrarikkumise puhul karistust määrata kunni 500 margani.

Käesolevat seaduseelnõu läbi vaadates tuli üldkomisjon otsusele, et ta korrale, eriti just välisele korrale kaasa aitab ja otstarbekohane on. Sellepärast esitab komisjon käesoleva seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

8. Tööstusettevõtete näidala-puhke- Töökaitse komisjoni aruandja **B. Oja:** Tööstusettevõtete näda-

päevade seadus — I lugemisel. la-puhkepäevade seaduseelnõu on rajatud III-da rahvusvahelise töökonverrentsi poolt vastuvõetud

töökonventsioonile. Töökaitseaduse § 198 nõuab püha- või puhkepäevade nimestikku. Meil on aga olemas maksev eriseadus, kus puhkepäevad on ette nähtud. 7. detsembri 1922. a. seaduses ei ole ette nähtud aegasid, millal võib tööd teha ja millal on lubatud kõrvale kalduda nendest tööaegadest. Sellepärast on soovitatav, et niisugune kord kaoks ja mõlemate poolte õigusi kaitstaks. Et nüüd võimaldada ka väikeste ettevõtete kontroleerimist, selleks on ette nähtud konventsioonielõu § 3. Muidugi on selge, et kõiki puhkeaegasid ei saa seaduses kindlaks määrata, sama kunas töö peab täiesti seisma, sest on ettevõtteid, kus ka pühapäeviti töö kestma peab. Sellepärast näeb seaduseelnõu ette võimaluse, et niisugused vastavad määrused antakse välja töö-hoolekandeministri poolt kokkuleppel vastava ministriga, et inimestele võimalust anda, kes pühapäeviti on kohustatud neid töid tegema, mis seista ei või, teistel päevadel oma puhkust kätte saada. Töökaitse komisjoni nimel teen ettepaneku seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

9. Kaalu ja mõõdu seadus — I lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja rkl. Hasselblatt'i puudumise pärast on aruandjana sõna rahaasjanduse komisjoni esimehel rkl. Jürman'il.

Aruandja **A. Jürman:** Kaalu ja mõõdu seadus, mis Vabariigi Valitsuse poolt esitatud, on Riigikogu rahaasjanduse komisjoni poolt heaks kiidetud peale üksikute vähemate muudatuste. Selle seadusega tahetakse maksuma panna meil meetri ja kilogrammi mõõdud vastavalt rahvusvahelistele tüüpidele. Peale selle on siin ette näha kaalude ja mõõdu tarvitamine, siis kaalude ja vihtide tembeldamise maks. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku see seadus I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

10. Kohtute asutamise seaduse § 406³ muutmise seadus — III lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri.

Kohtute asutamise seaduse § 406³ muutmise seadus.

Juhataja **A. Rei**: Sõna on rkl. Jõeäär'il.

A. Jõeäär (stp): Väga lugupeetud rahva-
saadikud. Kuna nüüd III lugemisel seaduse
pealkiri on vastu võetud, siis on loomulik, et
ka seaduse tekst vastu võtta tuleb ja panen ette
ta sel kujul, nagu ta on üldkommissjoni poolt
esitatud, vastu võtta, nimelt järgmiselt:

Kohtute asutamise seaduse § 406³ muude-
takse ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 406³. Advokaadid, kellele rahukogu kui
esimese astme kohtu poolt tunnistus välja an-
tud, võivad neid asju, kus nad rahukogus esi-
nenud, ka kohtupalatis ajada; rahukogu kui
teise astme kohtu poolt väljaantud tunnistus
annab õiguse asjade ajamiseks ka samale ra-
hukogule alluvate rahukohtunikku juures.

Juhataja **A. Rei**: Rkl. Jõeäär'i poolt on
esitatud seaduseelnõu tekst. (Hääletatakse.)
Nähtava enamusega on seaduseelnõu
tekst vastu võetud.

(Sekretääri kohale asub abisekretäär **L. Raudkepp**.)

Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.)
Seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastuvõtmise
poolt on 22 häält, vastu 19 häält. (Hüüded:
Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääleta-
mist. Palun sedelid välja jagada. (Hääleta-
takse.) Poolt on 34 häält, vastu 30 häält,
seega on seaduseelnõu lõpuhääleta-
misel vastu võetud.

**11. Rahukoh- Üldkommissjoni aru-
tunikku koh- andja A. Jõeäär kan-
tualluvuse nab ette ja nähtava
muutmise sea- enamusega võetakse
dus — II lu- vastu seaduseelnõu
gemisel. pealkiri.**

Rahukohtunikku kohtualluvuse
muutmise seadus.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

§ 1. Üksikute karistus- ja kohtupidamis-
seaduse määruste muutmise kohta käiva sea-
duse („Riigi Teataja“ nr. 119-120 — 1920. a.)
§§ 2. ja 6. tähendatud summa suurus kõrgenda-
takse sajatuhande marga peale, § 3. tähendatud
summa suurus 150.000 marga peale ja § 4. tä-
hendatud summa suurus kahesaja marga peale.

Kohtuminister **R. Gabrel**: Käesoleva
seaduse I lugemisel oli mul au seletada, et
Vabariigi Valitsuse poolt on esitatud seadus-
elnõu sel kujul, et rahukohtunikku alluvust

tõsta kriminaal- ja tsiviilasjus kunni 100.000
margani. See määr vastab täpselt veneaegsele
määrale — 500 rbl. Sellest piirist kõrgemale
minna ei arva valitsus otstarbekohaseks, selle-
pärast, et siis liig suur arv asju rahukohtuniku-
kude alt rahukogu alla üle läheb, ja siis tulek-
sid kohtud koosseisude suhtes täiesti ümber
korraldada. Nimelt rahukohtunikku arv tu-
leks suurendada ja rahukogu alaliste liikmete
arvu vastavalt vähendada, kuid mitte nii suu-
rel määral, et see kompenseeriks rahukohtu-
nikku juurdevõtmise kulud, sest iga uue ra-
hukohtuniku juurdevõtmisega suurenevad
kulud mitte üksi ta palga võrra, vaid ka kohtu
ruumide, üüri ning kütte ja kantselai üleväl-
pidamise kulude võrra. Sellepärast panen ette
§ 1. teha järgmine parandus: „§ 1-ses kolman-
das reas arvu „2“ ning sõna „ja“ vahele ma-
hutada kirjamärk komma (,) ja arv „3“ ja nel-
jandas reas kustutada sõnad: „§ 3. tähendatud
summa suurus 150.000 marga peale“ ning
nende ees olev kirjamärk komma (,)“.

Selle parandusega saaks rahukohtunikku
alluvus suurendatud kunni 100.000 margani
niihästi tsiviilasjus, kui ka kriminaalasjades.

Juhataja **A. Rei**: Sõna on rkl. Jõeäär'il.

A. Jõeäär (stp): Väga lugupeetud rahva-
saadikud! Panen ette § 1. järgmiselt vastu
võtta: „§ 1. Üksikute karistus- ja kohtupida-
misseaduse määruste muutmise kohta käiva sea-
duse („Riigi Teataja“ nr. 119-120 — 1920. a.)
§ 2. tähendatud summa suurus kõrgendatakse
sajatuhande marga peale, §§ 3. ja 6. tähenda-
tud summa suurus sajaviiekümne tuhande
marga peale ja § 4. tähendatud summa suurus
kahesaja marga peale“.

Lahkumine komisjoni ettepanekust sei-
sab selles, et §§ 3. ja 6. tähendatud suurus on
mõlemal juhtumisel ühesuurune, see on
150.000 peale tõstetud. Komisjoni ettepa-
nekus oli see summa eksikombel 100.000 marga
peale kindlaks määratud, vastavalt sellele sum-
male, mis oli § 2. Ülejäänud osas on see ette-
panek täiesti kooskõlas komisjoni ettepane-
kuga.

Juhataja **A. Rei**: On esitatud kaks
parandus-ettepanekut. Härra kohtuministri
ettepanek käib järgmiselt: „§ 1-ses kolmandas
reas arvu „2“ ning sõna „ja“ vahele mahutada
kirjamärk komma (,) ja arv „3“ ja neljandas
reas kustutada sõnad: „§ 3. tähendatud summa
suurus 150.000 marga peale“ ning nende ees
olev kirjamärk komma (,)“.

Teine, rkl. Jõeäär'i poolt esitatud ettepanek
kõlab järgmiselt: „§ 1. Üksikute karistus- ja
kohtupidamise seaduse määruste muutmise

kohta käiva seaduse („Riigi Teataja“ nr. 119-120 — 1920. a.) § 2. tähendatud summa suurus kõrgendatakse sajatuhande marga peale, §§ 3. ja 6. tähendatud summa suurus sajaviiekümne tuhande marga peale ja § 4. tähendatud summa suurus kahesaja marga peale“.

Seega on kolm paralleel-ettepanekut: 1) § 1 kohtuminister R. Gabrel'i poolt esitatud parandustega, 2) § 1. rkl. Jõeäär'i poolt esitatud kujul ning 3) komisjoni ettepanek § 1. kohta. Esiteks panen hääletamisele härra kohtumistri ettepaneku. (Hääletatakse.) Panen hääletamisele rkl. Jõeäär'i ettepaneku. (Hääletatakse.)

Kolmas ettepanek on komisjoni ettepanek. (Hääletatakse.) Härra kohtumistri ettepaneku poolt on 23 häält, rkl. Jõeäär'i ettepaneku poolt — 22 häält, komisjoni ettepaneku poolt ei ole ühtki häält. Ükski ettepanek ei ole saanud absoluutset enamust, sellepärast tulevad nad hääletamisele „poolt“ ja „vastu“, komisjoni ettepanek ei ole ühtki häält poolt saanud ning langeb ära. Panen hääletamisele härra kohtumistri ettepaneku. (Hääletatakse.) Asun rkl. Jõeäär'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Härra kohtumistri ettepaneku poolt on 24 häält, vastu 23 häält ja rkl. Jõeäär'i ettepaneku poolt on 21, vastu 24 häält, — seega on § 1 härra kohtumistri poolt esitatud parandustega vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega § 2 ja § 3.

§ 2. Enne käesoleva seaduse maksmapanemist kordasaadetud lõpetamata süüteo-asjade arutamisel ja otsustamisel tuleb käia ülevalt tähendatud 28. juuli 1920. a. seaduse §§ 8. ja 9. määruste järgi.

§ 3. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotab maksvuse Vabariigi Valitsuse poolt val. aj. korra § 12-a põhjal 17. juunil 1921. a. vastuvõetud seadus üksikute karistuste ja kohtupidamiseseaduse määruste muutmise kohta (Sead. nr. 56 „Riigi Teataja“ nr. 55—1921. a.)

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

II.

Tsiviil kohtupidamise seaduse § 1806 (Sead. kogu XVI köide I j. 1914. a. väljaanne) täiendatakse järgmiselt:

7) ülespidamise (alimentide) nõuded, nõudehinna peale vaatamata.

Juhataja **A. Rei**: Sõna on rkl. Jõeäär'i il.

A. Jõeäär (stp): Panen ette seaduse II osa täiendada järgmiselt:

„8) palved sunnitäitmiste üle (ts. kp. sead. §§ 161¹ — 161²⁴), nõudehinna peale vaatamata“.

Selle ettepaneku põhjenduseks pean ma ütleva, et sunnitäitmised on puhtvormaalsed asjad, kus kohtunikul sisulist otsustamist peaaegu ei ole. Protesteeritud vekslite, obligatsioonide jne. järgi asetatakse ilma poolte ette kutsumata akti teisele küljele märkus, et seda akti tuleb täita. Oma lihtsuse poolt on aga asjad sarnased, et seal summa suurus osa ei mängi ja et nende asjade rahukogude peale panemine ilmaaegu rahukogusid koormab. Selle tõttu loodan, et minu ettepanek vastu võetakse.

Kohtuminister **R. Gabrel**: Valitsuse nimel väidlen selle ettepaneku vastu sellepärast, et see rikub alluvuse põhimõtet üldse. Kuigi siin vastuvaidlemata sunnitäitmise korras väljamõistmised sünnivad aktide järele, nagu obligatsioonid j. n. e., mis on tõestatud ja teatavas korras tehtud, siiski on summa suurus tähtis niivõrd, et see peaks kõrgema järgu kohute kätte jääma. Peale selle tooks selle paranduse sissevõtmise ümberkorraldamise rahukohtunikkude koosseisus. Tööhulk selle läbi kasvaks märksa, nii et praegune rahukohtunikkude arv ei saaks sellega toime. Palun selle ettepaneku tagasi lükata.

Juhataja **A. Rei**: Rkl. Jõeäär'i poolt on tehtud järgmine täiendus-ettepanek: „8) palved sunnitäitmiste üle (ts. kp. sead. §§ 161¹ — 161²⁴), nõudehinna peale vaatamata.“ (Hääletatakse.) Poolt on 18 häält, vastu 21, seega on ettepanek tagasi lükatud. Asun seaduseelnõu II osa hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu II osa komisjoni poolt ettepanekud kujul vastu võetud.

Kohtuminister **R. Gabrel**: Silmas pidades, et see seadus on ühenduses ühe teise seaduseelnõuga, mis ka täna arutusele tuleb, nimelt kohtupalati ja rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise seadusega — ning selle seaduse järelduseks on jällegi üks teine seaduseelnõu, nimelt rahukogu alaliste liikmete koosseisu suurendamise ettepanek, ja et selle läbi rahukogude kohtualluvus suureneb poole võrra, võrreldes sellega, mis enne oli, siis suureneks nende töö sel juhtumisel, kui nad peaksid, nagu siia maani, osa võtma rahukogu, kui II astme kohtuistungitest. Selle seaduseelnõuga, mis järgmise päevakorrapunkti arutamisele tuleb, tahetakse nende osavõttu II astme kohtuistungitest vähendada, nii

et siis jääks neil rohkem aega üle end sellele tööle pühendada, mis neile juurde antakse käesoleva seaduseelnõuga. Et see koosseisude ümberkorraldamine rahukogudes aega võtab, vähemalt paar kuud, siis panen ette, võtta käesoleva seaduse juurde III osa, mis järgmiselt kõlab: „III. Käesolev seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1926. a.“

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on kohtuministri ettepanek vastu võetud.

12. Kohtupalati ja rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise seadus — II luge-misel.

Üldkommisjoni aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri. Kohtupalati ja rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise seadus.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

I.

Kohtuasut. seadust muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

§ 53. Asjade arutamisel ja otsustamisel rahukogudes kui teise astme kohtutes võtavad kohtuistungitest osa kohtunikudena rahukogu esimees, abiesimehed ja alalised liikmed, tarbekorral ka rahukohtunikud rahukogu esimehe kutsel mitte üle ühe igast istungist.

Rahukohtunik ei või istungil asja ettekandjaks olla.

Juhataja **A. Rei:** Sõna on rkl. Jõeäär'il.

A. Jõeäär (stp): Teen ettepaneku käesolevast paragrahvist välja jätta lõpulause: „Rahukohtunik ei või istungil asja ettekandjaks olla“. Sarnasel korral, kui niisugune kitsendus sisse võetakse, on kohtud kohustatud tema järele käima, ja siis oleksid rahukogud sunnitud oma koosseisu täiendama ühe kolmandiku võrra, sest asja ettekandmine võiks selle seaduse järgi sündida ainult abiesimehe ja ühe alalise liikme poolt. Tähen-dab, et kõik kohtuistungile määratud asjad peavad ära jaotatama kahe kohtuniku vahel, kes end nende ettekandmiseks peavad tarvilikult ette valmistama. Kui istungil tuleb arutamisele näiteks 30 asja, siis tuleb neist ühe kohtuniku kohta — 15. See arv koormaks aga kohtunikke niivõrd, et nad end tarvilikult ette valmistada ei suudaks. Kui need asjad aga ära jagada kolme kohtuniku peale, siis saaks igaüks 10 asja, nii et sellega võiks juba hakkama saada. Kohtutegelased, kellega minul kokkupuutumist olnud, seletavad, et kui kohtualal tegevatest isikutest on mõned ühel või teisel alal enam kompetent

kui teised, siis seda silmas pidades võiks kohtuasjad vastavalt nende vilumusele ära jaotada, üks saaks kergemad ja teine raskemad. Kui aga rahukohtunikul on seaduse poolt keelatud ettekandjaks olla, olgugi et see rahukohtunik ülikooli haridusega ja kauaaegse praktikaga ja enamkogenenud kui mõni teine kohtuliige, siis oleks niisuguse kitsenduse tegemine kohtutele ülekohtune. Kohtud ise on ka sellest huvitatud, et asjad õieti otsustataks, ja peavad juba ise silmas, keda ettekandjaks määrata võib keda mitte. Kui aga nüüd üks kohtuliige peab seal istuma ilma tegevuseta, lihtsalt kui mööbel, siis on see seisukord väga imelik, ning sarnane kitsendus ei ole millegiga põhjendatud. Teen ettepaneku käesolevast paragrahvist lõpulause välja jätta.

Kohtuminister **R. Gabrel:** Austatud Riigikogu liikmed! Siin ei ole motiiviks selle määruse sissevõtmiseks, et rahukohtunik ei või istungil asja ettekandjaks olla, mitte see olnud, et rahukohtunik mingisugune alaväärtuslik isik oleks, kes ei mõista asja ette kanda, vaid on olnud tahtmine rahukohtunikku vabastada rahukogu tööst, et riivi ette lükata võimalusele, eksploateerida rahukohtunikke rahukogu kasuks, vaid et rahukohtunik rahukogu tööst vaba oleks ja et tal küllalt aega üle jääks selle töö jaoks, mis tal oma jaoskonnas teha on. Selle seadusega, mis siin Riigikogu poolt praegu vastu võeti, tõsteti rahukohtunikku alluvust kunni 100.000 margani, selle läbi tõuseb nende töö umbes 30% võrra, see on, asjade arv tõuseb umbes 30% võrra. Ja sellepärast, kui meie ei taha uusi rahukohtunikke juurde panna, kui meie tahame praeguse koosseisuga läbi saada, siis peab rahukohtunikudel vaba aega olema selleks tööks. Kui aga rahukohtunikke nende otsekohesest tööst ühtepuhku veel rahukogusse kistakse, siis ei ole neil aega kuskil korralikult töötada. Tahtmine selle seaduse esitamise juures oli niisugune, et üldse rahukogu, kui teine aste, peaks koos seisma mitte rahukohtunikkudest, vaid alalistest liikmetest ja see peaks ainult hädaabinõu olema, kui sinna rahukohtunik kutsutakse, kui kolmas liige. Kuid normaal seisukord peab siin niisugune olema, et rahukogu kui teine aste seisab koos alalistest kohtunikkudest ja rahukohtunik kutsutakse sinna, kui muidu läbi ei saa. See on nimelt selle lause sissevõtmise motiiv, mitte aga see, nagu oleks rahukohtunik kuidagi alaväärtuslik kohtunik. Kui nüüd tahetakse seda viimast lauset välja jätta, siis on jälle seesama hädaoht, et rahukogu teine aste muutub mingisuguseks alaväärtuslikuks kohtuks, kus kõik see töökoorem lükatakse rahukohtnikkude peale, kes alaliselt seal ei tööta, vaid

ainult juhuslikult kokku tulnud ja kus keegi ei tunne ennast vastutava olevat. Siis tekib niisugune seisukord, nagu riigikohtunikud sele-tavad, et parem oleks, kui asjad tuleksid Riigi-kohtusse otsekohe rahukohtunikult, ilma rahu-kogusse minemata, siis oleks Riigikohtul ker-gem asju otsustada, aga et asjad rahukogusse lähevad, kus juhuslikult inimesed kokku tule-vad asjade otsustamiseks, siis selle läbi saa-vad asjad nii rikutud, et otsused paremaks ei saa tehtud, vaid halvemaks, ja Riigikohtul on neid siis raske otsustada.

Juhataja **A. Rei**: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Jõeäär'il.

A. Jõeäär (stp): Faktilise märkusena pean tähendama, et käesoleva seaduse põhjal vabanevad juba rahukohtunikud $\frac{1}{3}$ võrra sellest tööst, mis nad senni tegid rahukohtu istungitest osa võttes. Nimelt teeb seadus kindlaks, et ainult üks rahukohtunik võib rahukogus istuda, kuna senniajani seal istu-sid kaks ja isegi kolm teise astme rahukohtu-nikku. Nüüd on seal alaline koosseis kahest alalisest liikmest, abiesimehest ja kohtuliik-mest ja ainult ühe rahukohtuniku võib kohtu-istungile välja kutsuda. Nii et see töö, mida nad umbes 30% võrra juurde saanud, umbes selle sama võrra ka vähenenud on, kuna rahu-kohtunikud selle seadusega vabastatakse tööst rahukogus.

Juhataja **A. Rei**: Asun hääletamisele. Esiteks panen hääletamisele rkl. Jõeäär'i ette-paneku, et käesolevas paragrahvis kustuta-taks viimane lause „rahukohtunik ei või istun-gil asja ettekandjaks olla“, ja siis kogu § 53 kas parandatud kujul või komisjoni poolt ette-pandud redaktsioonis. (Hääletatakse.) Näh-tava enamusega on rkl. Jõeäär'i paran-dus tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 53. (Hääletatakse.) Nähtava enamu-sega on § 53 vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu näh-tava enamusega §§ 53¹, 140², 146, 146¹, ja seaduseelnõu teine osa.

§ 53¹. Kohtuistungil on eesistujaks rahu-kogu esimees, tema äraolekul aga istungist osavõtja abiesimees või vanem alaline liige.

§ 140². Asjade arutamisel ja otsustamisel rahukogudes kui esimese astme kohtutes võtavad kohtuistungitest osa kohtunikudena rahukogu esimees, abiesimehed ja alalised liikmed.

§ 146. Kui kohtuistungil koosseisu ei ole võimalik täiendada eelmises (145) paragrahvis ettenähtud korras, siis kutsutakse kohtunikuna

osa võtma rahukogu kui esimese astme istun-gist rahukogu esimehe kutsel kohtu-uurija ja kohtupalati istungist kohtupalati vanema esimehe kutsel kohaliku rahukogu abiesimees või alaline liige, kes rahukogus osa ei võtnud palatis arutusel oleva asja otsustamisest.

§ 146¹. Saaremaa rahukogu nii esimese kui ka teise astme kohtuistungitest võtavad osa peale rahukogu esimehe ja alalise liikme rahukohtunikud, kes ka asja ettekandjaks ja esimehe äraolekul eesistujaks võivad olla.

II.

Ringkonnakohtu ümbernimetamise ja aju-tiste kohtute sisseseadmise seaduse § 1. punk-tide c, f ja m muutmise seaduse („Riigi Tea-taja“ nr. 55/56—1920. a.) punkt m kaotab maksvuse.

Kohtuminister **R. Gabrel**: Silmas pidades, et käesoleva seaduse täitmine nõuab suurendatud kohtute koosseisu ja et uute kohtuliikmete nimetamine ja üleviimine aega võtab, panen ma ette sellele seadusele juurde lisada kolmas osa: „Käesolev seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1926. aastast.“

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Näh-tava enamusega on seaduseelnõu III osa vastu võetud.

13. Riigiasu-tuste koossei-sude muutmise seadus — II lu-gemisel.

Uldkomisjoni aru-andja **A. Jõeäär** kan-nabette ja nähtava ena-musega võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri.

Riigiasutuste koosseisude muutmise seadus.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb): Riigiasutuste koosseisudes (Lisa nr. 1 riigi 1925. a. eelarve juurde; „Riigi Teataja“ nr. 53/54—1925. lhk. 282) kindlaks määratud rahukogude alaliste liikmete arvu suurenda-takse 27 pealt 39 peale.

Kohtuminister **R. Gabrel**: Silmas pidades, et uute kohtunikud nimetamised võivad sündida arvates 1. jaanuarist 1926. a., olgugi et nimetamine ise ennemine võib aset leida, siis panen ette, võtta seaduse lõppu komma ja siis „arvates 1. jaanuarist 1926. a.“ juurde kirjutada. Tähen-dab, kohtuliikmete arvu suurendamine hakkab maksma 1. jaanuarist 1926. a.

Juhataja **A. Rei**: Kohtuministri poolt on ettepanek tehtud lisada juurde sõnad „arva-tes 1. jaanuarist 1926. a.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu

võetud. Hääletamisele tuleb seaduseelnõu tekst ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu tekst vastu võetud ühes parandusega.

14. Usutunnistuslikkude ühingute ja nende liitude seadus — II lugemisel. Üldkommissjoni aruandja **M. Juhkam** (loeb): Usutunnistuslikkude ühingute ja nende liitude seadus.

O. Gustavson (stp): Teen ettepaneku, võtta sõnade „usutunnistuslikkude ühingute“ asemele sõna „usuühingute“. Seda puhtpraktilistel põhjustel: „usutunnistuslikkude ühingute“ on palju raskepärasem kui „usuühingute“. Sisuliselt ei muuda see parandus seadust.

Juhataja **A. Rei**: Rkl. Gustavson'i poolt on redaktsiooniline parandus tehtud võtta sõnade „usutunnistuslikkude ühingute“ asemel „usuühingute“. Panen pealkirja hääletamisele ühes tähendatud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu pealkiri vastu võetud ühes rkl. Gustavson'i redaktsioonilise parandusega.

Aruandja **M. Juhkam** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 1.

I. Üldmäärused.

§ 1. Eesti vabariigi kodanikkudel on õigus koonduda usuühingutesse ja liitudesse.

Riik omalt poolt ei toeta ega anna eesõigust ühelegi usutunnistuslikule ühingule või liidule.

Aruandja **M. Juhkam** (loeb):

§ 2. Usutunnistuslik ühing on ühe ja sama usutunnistuse pooldajate ühendus, mille otstarb oma liikmete usuliste, kõlbliste, heategeliste, hariduslikkude ja kasvatustikkude tarviduste täitmine.

Liidu all mõistetakse kahe või enama ühe ja sama usutunnistuse pooldajate ühingu koondust.

O. Gustavson (stp): Ma leian, et seaduse pealkirja muutmisega tuleks aruandjal igalpool lugeda sõnade „usutunnistuslikkude ühingute“ asemele sõna „usuühingute“, ilma et selle kohta tarvitseks enam teha eriettepanekut.

Juhataja **A. Rei**: Kodukorra täiendamise teel on see seisukoht vastu võetud ja sellepärast ei ole mingisugust parandust tarvis teha. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2. vastu võetud.

Aruandja **M. Juhkam** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 3—14.

§ 3. Usuühingusse kuuluvuse ja temast väljaastumise üle otsustab igaüks ise. Lastekohta kunni nende 16 eluaastani otsustavad selle üle vanemad, eestkostjad või hooldajad.

§ 4. Hääleõigus ning aktiivne ja passiivne valimisõigus usuühingus ja liidus on kodanliselt täisealistel ühingu liikmetel.

§ 5. Oma ülevalpidamiseks on ühingutel õigus põhikirjas ettenähtud korras määrata maksusid usuliste talituste eest ja vastu võtta liikmemaksu ning annetusi.

§ 6. Õigus omandada, pantida ja võõrandada kinnis- ja vallasvara, asutada kapitaale, sõlmida lepinguid ja enda peale võtta kohustusi ning nõuda ja kosta kohtus on ainult peatükk teises ettenähtud korras registreeritud ühingutel ja liitudel.

§ 7. Usuühingutel ja liitudel on õigus pidada selleks nende poolt määratud kohtadel avalikke usulisi- ja palvekoosolekuid ning toimeta usulisi talitusi, silmas pidades koosolekute seaduse määrusi.

§ 8. Kõigil usuühingutel ja liitudel peab olema põhikiri.

§ 9. Usuühingute ja liitude juhatusliikmed ning vaimulikud peavad olema Eesti vabariigi kodanikud.

Erandeid sellest võib teha siseministri ettepanekul Vabariigi Valitsus.

§ 10. Usuühingute ja liitude juhatus peab asuma Eesti vabariigi piirides.

Ühingud ja liidud, kes tunnustavad väljaspool vabariigi piiri asuvat vastava usutunnistuse kõrgemat valitsevat võimu, tegutsevad ainult Vabariigi Valitsuse loaga.

§ 11. Usuühingud ja liidud, kes käesoleva seaduse peatükk teises ettenähtud korras ei registreeru, on kohustatud esitama kahe nädala jooksul usuühingu või liidu asutamise päevast arvates põhikirja kui ka juhatuse liikmete nimekirjad siseministeriumile, mille üle antakse maksuta kviitung.

Esitatud põhikirjas peab tähendatud olema: 1) usuühingu või liidu nimetus ja eesmärk; 2) õpetuse alus ja sunduslikkude usuliste talituste kirjeldus; 3) juhatuse koosseis, asukoht ning volituste tähtaeg; 4) sissetulekute allikad ja 5) liikmete vastuvõtmise ja väljaastumise ning väljaheitmise kord ja tingimused.

§ 12. Siseministril on õigus sulguda usuühinguid ja liite, kui nende tegevus omab avaliku korra või kõlbluse vastase iseloomu.

II. Registreerimiskord.

§ 13. Usuühingud ja liidud registreerib siseministerium. Registreerimisalvete ja

põhikirjade esitajateks on ühingute asutamisel nende õigus- ja teguvõimsad asutajad, arvu poolest mitte alla kolme, ning liitude asutamisel ühingute volitatud esitajad.

§ 14. Registreerimispalvel peavad olema tõestatud seaduslikus korras esitajate allkirjad. Palvekirja juurde lisatakse kaks eksemplaari registreerimispalvete esitajate poolt allkirjutatud usuühingu või liidu põhikirja.

Liidu registreerimispalvele tuleb peale selle juurde lisada usuühingute ja liitude nimekiri, kes liikmetena registreeritavasse liitu kuuluvad, ühes nende esitajate allkirjadega.

Uue ühingu liitu astumise puhul esitab registreerimispalve liidu juhatus, juurde lisades ühingu põhikirja ühes ühingu esitajate allkirjadega.

Aruandja M. Juhkam (loeb):

§ 15. Igas põhikirjas peab olema tähendatud: 1) usuühingu või liidu nimetus ja eesmärk; 2) ühingu või liidu õpetuse alus ja sunduslike usuliste talituste kirjeldus; 3) juhatuse koosseis, võimipiirid, asukoht, liikmete valimiskord ja volituste tähtaeg; 4) revisjoni-komisjoni koosseis, liikmete valimiskord ja volituste tähtaeg; 5) kui usuühingul või liidul veel teisi orgaane, või kui kavatsatud neid ellu kutsuda, siis — nende nimetus ühes tähendamise-ga, missugused asjad nende kompetentsi kuuluvad, samuti tähendatud orgaanide liikmete valimiskord ja volituste tähtaeg; 6) peakoosoleku kokkukutsumise ja otsuste tegemise kord, samuti ka tingimused, millal peakoosolek otsusvõimne; 7) liikmete vastuvõtmise ja väljaastumise ning väljaheitmise kord ja tingimused; 8) sissetulekute allikad; 9) likvideerimiskord.

Peale eelnimetatud andmete võivad põhikirjas tähendatud olla ka mitmesugused muud korraldused.

Märkus. Selles paragrahvis p. 2. ettenähtud õpetuse alus ning sunduslikud usulised talitused peavad olema liitu kuuluvatel ühingutel ühesugused.

Th. Tallmeister (rhvsv): Teen ettepaneku selle paragrahvi juurde kuuluv märkus maha tõmmata. See märkus käib järgmiselt: „Selles paragrahvis p. 2. ettenähtud õpetuse alus ning sunduslikud usulised talitused peavad olema liitu kuuluvatel ühingutel ühesugused“. Mina ei näe mingisugust otstarvet sarnase märkuse sissevõtmisel ühte seadusesse, mis riik välja annab. Kui seadus niisugusel kujul vastu võetakse, siis kujuneb niisugune seisukord, et näiteks usuühingud, kus kahe sõrmega risti ette lüüakse, ja kus kolme sõrmega risti ette lüüakse, liituda ei saa. Ehk jälle

kus võib olla õpetatakse, et püha vaim tuleb Isast välja või et püha vaim läheb Isast ja Pojast välja, et need ei saa liituda. Mina arvan, et riigi seisukohalt ei ole mingisugust põhjust takistusi teha liitumiseks seal, kus üksikasjad täiesti kokku ei käi, kus aga leitakse ometi võimalust mingisuguse platvormi alusel ühisel tegetseda.

Mul oli võimalik augustikuul osa võtta ühest ilmakonverentsist Stokholmis. Seal olid koos väga mitmesuguste arusaamistega kirikute esitajad. Oli võimalik näha, kuidas ühelt poolt nii vanameelsel seisukohal asuv mees, nagu Kreeka-katoliku patriarh Aleksandriast ja teiselt poolt nõnda liberaalsete vaadetega vaimulik, nagu seda on Rootsi peapiiskop Söderblom, võisid väga hästi ühes altariteenida. Vahet pidamata võis kuulda konverentsil niisuguseid mõtteavaldusi, et õieti ei olegi tarvis kristlikul kirikul paremat platvormi, kui see kas või Meie Isa palves väljendatud on. Kui nüüd asja enesele nõnda ette kujutada, et kirikud ja usuühingud leiavad võimaluse sarnast ühist platvormi luua, olgu see liturgiliselt või dogmaatilisel, siis oleks imelik seisukord, kui riik tahaks omalt poolt sarnaseks ühinemiseks takistusi teha. Kes teab kuidas asjad Eestis kujuneda võivad. Mina kujutan seda endale järgmiselt ette. Ütleme, et kas või Pühavaimu kirikut liidus enam ei sallita. Minu naaber Kreeka-katoliku Issanda-muutmise kirikus olevat väga liberaalsete vaadetega preester, ja kui ta kogudus niisamuti mõtlema peaks, miks ei peaks võimalik olema neil kahel kogudusel ühes minna kas või mingisugustes heategevates asjades või teistes praktilistes küsimustes, mis ometi esimesel kohal peaksid seisma. Mina arvan, et seal peaks kristliku erakonna esitajad ka selle poolt olema, et riik takistusi ei teeks laiema platvormi alusel liituda, sest selle erakonna esitaja rkl. Raudkepp tõi ette, et ei tohiks üldse õpetuslikud vahed nüüdsel ajal niisugust osa mängida.

Kõike seda arvesse võttes, teen ma ettepaneku, see märkus § 15-dast maha tõmmata.

(Sekretäri kohale asub sekretär **J. Holberg**.)

Juhataja **A. Rei**: Hääletamisele tuleb rkl. Tallmeister'i ettepanek. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 33 häält, vastu — 23, seega on ettepanek vastu võetud. Hääletamisele tuleb § 15 ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 15 vastu võetud.

Aruandja **M. Juhkam** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 16.

§ 16. Ühe kuu jooksul peale registreerimispalve kättesaamist peab siseministeerium kandma usuühingu või liidu registrisse või registreerimispalve tagasilükkamise korral sellest teatama palve esitajatele.

Aruandja **M. Juhkam** (loeb):

§ 17. Usuühingu või liidu registreerimisest kuulutatakse „Riigi Teatajas“, ühtlasi saadetakse palve esitajatele tagasi üks põhikirja eksemplar märkusega registreerimise kohta.

V. Linnamägi (krst): Austatud Riigikogu liikmed! Teen ettepaneku võtta käesoleva paragrahvi juurde uus lõige järgmise sisuga: „Registreerimise väljakuulutamise ja „Riigi Teatajas“ omavad usuühingud või nende liidud avalik-õigusliku iseloomu“. Ma põhjendan seda sellega, et käesolevas seaduses ei ole ühtki paragrahvi olemas, ega ole ka muud käepidet, mis näitaks ära, missuguse õiguse alusele seatakse tulevikus kogudused ja kirikud. Arvatavasti on mõeldud neid seada eraõiguse alusele. Kuid oma sisu poolest käesolev seadus tahab kindlustada kogudustele ja kirikutele nende praeguse seisukorra. Ta ei taha midagi uut luua, vaid tahab kindlustada kirikutele ja kogudustele nende praeguse seisukorra nii varanduste kui ka õiguse poolest ja ainult eraldab nad riigist ära. Eraldamise juures ei ole tarvis sugugi neid asetada teistsugusele õiguslikule alusele, kui nad senni on olnud, vaid nad võivad jääda ka tulevikus sellele alusele, nagu seda on mitmed muud asutused, nagu näiteks hilja aja eest võtsime vastu kaubandus-tööstuskoja seaduse, mis ka rajatud avalik-õiguslikule alusele. Seda enam võiksid suured organisatsioonid, nagu luteriusu kirik, olla avalik-õiguslikul alusel. Takistusi selleks ei peaks mingisuguseid olema, sest ka mujal on nii tehtud. Näiteks Saksamaal on kõik usuühingud rajatud avalik-õiguslikule alusele pärast riigist lahutamist. Samuti on ka Lätis kirikud ja kogudused pärast riigist lahutamist rajatud avalik-õiguslikule alusele. Ma usun, et ka meil Eestis ei ole mingisugust põhjust riigist lahutatud kirikutele ja kogudustele luua uusi õiguslikke aluseid, vaid oleks vististi ka riigi huvides kasulik, kui nad edasi jääksid avalik-õiguslikule alusele.

J. Tõnisson (rhv): Austatud Riigikogu liikmed! Igatahes on evangeeliumi Eesti kiriku esitajad mitmel puhul rõhutanud, et nad kiriku riigist lahutamist heameelega näevad. Kirik tahab oma asja ise korraldada, ilma, et riik vahele saaks segada. Kui meie kiriku seame avalik-õiguslikule alusele, siis

ei saa ta ilma ligema vahekorraga poliitilise ja riigi võimuga tegutseda. Tal ei ole ainult õigused, vaid ka kohused avalik-õiguslikul alusel. Sellepärast arvan mina, et enne kui niisugune põhimõte siin ära otsustatakse, tuleks see põhjalikult ära kaaluda mitte ainult riigi, vaid ka kiriku seisukohalt.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **M. Juhkam**: Üldkommisjoni nimel ei saa parandusega ühineda.

Juhataja **A. Rei**: Panen esiteks rkl. Linnamägi täiendus-ettepaneku hääletamisele ja selle järele, kui see vastu võetakse või tagasi lükatakse, § 17. algkujul. Rkl. Linnamägi ettepanek on järgmine: „Registreerimise väljakuulutamise ja „Riigi Teatajas“ omavad usutunnistuslikud ühingud või nende liidud avalik-õigusliku iseloomu.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 17. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 17 vastu võetud.

Aruandja **M. Juhkam** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 18—21.

§ 18. Siseministeerium võib registreerimispalve tagasi lükata, kui põhikirja maksvatele seadustele ei vasta või kui usuühingu või liidu õpetus või usulised talitused kriminaalseaduste järgi keelatud.

§ 19. Teadaandes registreerimispalve tagasilükkamise üle tähendatakse üksikasjaliselt, missugustele seaduse nõuetele põhikirja ei vasta ja mis suhtes ta nendele vastu käib või mis usuühingu või liidu õpetuses või usulistes talitustes kriminaalseaduste vastast on.

§ 20. Registreerimispalve tagasilükkamise korral võib ühe kuu jooksul, arvates § 16. tähendatud teadaande kättesaamise päevast edasi kaevata administratiiv kohtu korras Riigikohtusse.

§ 21. Usuühingute ja liitude põhikirja muutmiste või täienduste registreerimine sünnib samas korras, kui põhikirja registreerimine.

Aruandja **M. Juhkam** (loeb):

III. Olemasolevad usuühingud (kogudused) ja nende liidud (kirikud).

§ 22. Olemasolevad usuühingud (kogudused) ja nende liidud (kirikud) registreeruvad senniste üksustena kuue kuu jooksul käesoleva seaduse maksmahakkamise päevast arvates peatükk teises ettenähtud korras.

Usuühingud ja liidud, kes ettenähtud tähtjaks registreerimispalvet esitanud ei ole või kelle registreerimispalve siseministeeriumi poolt tagasi lükatud, kaotavad senni maksvusel olnud seaduste põhjal omandatud juriidilise isiku õigused ja on kohustatud oma tegevust likvideerima.

Siseministril on õigus üksikutel juhtumistel käesoleva paragrahvi esimeses lõikes tähendatud tähtaega mõjuvatel põhjustel kuue kuu võrra pikendada.

Kunni tähendatud korras registreerimiseni tegutsevad, tähtjaks mitteregistreerimise korral aga likvideeruvad, olemasolevad usuühingud ja liidud enne selle seaduse välja kuulutamist maksvate seaduste ja põhikirjade alusel.

Th. Tallmeister (rhvsv): Teen ettepaneku käesolevast § 22. maha tõmmata: esimese lõike teises reas sõnad „ja nende liidud (kirikud)“, teise lõike esimeses reas sõnad „ja liidud“ ja viimase lõike 3-das reas sõnad „ja liidud“. Pealkirja kohta ma ei tee ettepanekut, et sealt „liidud“ maha tõmmata sellepärast, et ma § 24. juures kavatsen ettepaneku teha, et siis, kui kogudused või liidud soovivad, neil otsekohe võimalus on end liiduna registreerida. Sellepärast võib pealkirja väga hästi ka siis, kui minu ettepanek vastu võetakse, märkus „ja nende liidud“ sisse jääda.

Administratiiv asjade peavalitsuse juhataja **E. Maddisson**: Austatud Riigikogu liikmed! Härra Tallmeister'i poolt ette pandud paranduse vastu tuleb vaielda sel põhjusel, et liidud on juriidilised isikud. Järelikult, kui meie selle paranduse vastu võtame, siis kaotavad nad sellega oma juriidilise isiku õigused. Kui oleksid meil ainult kogudused, siis oleks see teine asi, siis peaksid kogudused juriidilise isiku alalhoidmiseks endid registreerima, aga neil on olemas ka liidud ja järelikult peavad ka nemad endid registreerima.

L. Raudkepp (krst): Rkl. Tallmeister'i ettepaneku vastu tuleb olla kõigi nende selgitavate kõnede järele, mis siin peetud. Ka see põhjus, mida ette tõi Vabariigi Valitsuse esitaja, härra Maddisson, on tähtsusetu, ja sellepärast teen ettepaneku paragrahv vastu võtta üldkommissjoni poolt esitatud kujul.

Th. Tallmeister (rhvsv): See, mida Vabariigi Valitsuse esitaja ette tõi, ei ole küllalt kaaluv, et ta õigustaks seda ettepanekut tagasi lükkama. Kui uusi liitusid ei teki, siis ei ole iseenesest mõista juriidilise isiku õigust tarvis, kui nad aga tekivad, siis saavad nad seda

käesoleva seaduse vastuvõetud esimese ja teise osa alusel, — ma ei saanud aga aega vaadata, missuguses paragrahvis see on öeldud. Juriidilise isiku õiguse saavad nad omale siis, kui nad tegevusse astuvad, ja loomulik, kui uut liitu enam ei teki, siis ei saa nendel olla ka juriidilise isiku õigust. Nõnda ei ole need põhjendused küllalt kaaluvad, et mu ettepanekut tagasi lükata.

O. Strandman (töer): Ma olen rkl. härra Tallmeister'i naaber ja nägin praegu, et temal on hulga paragrahvide kohta parandusi. Minu teada ei ole Riigikogu rühmad ega ka üksikud liikmed saanud neid parandusi arutada, ega ka nende kohta seisukohta võtta, ja kuna õieti need parandused olulise tähtsusega on, siis teen ettepaneku, praegu selle seaduseelnõu arutamine katkestada kunni järgmise koosolekuni ja ühtlasi avaldan palvet, et rkl. Tallmeister, kui see ettepanek vastu võetakse, Riigikogu kantselei kaudu oma parandused teatavaks teeks Riigikogu liikmetele.

Juhataja **A. Rei**: Korra kohta on tehtud ettepanek käesolev seaduseelnõu arutamisel ära võtta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Mis puutub sooviavaldusse, siis Riigikogu ei saa seda otsustada.

15. Matmispaikade seadus — II lugemisel. Üldkommissjoni aruandja **M. Juhkam** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja § 1.

Matmispaikade seadus.

§ 1. Matmispaigad jagunevad avalikkudeks ja eramatmispaikadeks.

Märkus: Sõjaväe matmispaikade korraldamine kuulub sõjaministeeriumi võimkonda.

Aruandja **M. Juhkam** (loeb):

§ 2. Avalikud, üldtarvitamiseks määratud matmispaigad on:

1. linnade, alevite, maakondade, suuremate valdade või valdade ühenduste poolt asutatavad matmispaigad ja

2. usutunnistusliikude ühingute (koguduste) sennised surnuaiad.

H. Anniko (krst): Teen ettepaneku § 2. p. 2 juurde võtta lisalause: „Kusjuures kogudustel sennised valdamise õigused puutumata jäävad“. Sellepärast, et senni on matmispaigad — surnuaiad — olnud koguduste valitsemisel, kuna siin määratakse nad üldtarvi-

tamiseks ja ei ole öeldud, kelle valitsemisele nad jäävad. (O. Gustavson, stp: Siis tuleb terve seadus ümber teha!) Sellepärast oleks soovitav, et nad ka tulevikus jääksid koguduste valitsemisele.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja M. Juhkam: Leian, et rkl. Anniko ettepanek on vastuvõtmatu juba konstruktiivselt. Parandus ei ütle ega anna seda, mis temaga kätte tahetakse saada. Ei saa komisjoni nimel ettepanekuga ühineda.

Juhataja A. Rei: Asun rkl. Anniko poolt tehtud ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on antud 19 häält, vastu — 31, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 2 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2 vastu võetud.

Üldkomisjoni aruandja **M. Juhkam** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 3—8.

§ 3. Eramatmispaigad on:

1. usutunnistuslike ühingute ja eraseltside poolt käesolevas seaduses ettenähtud korras oma liikmete tarvis asutatavad matmispaigad ja

2. perekonna matmispaigad.

§ 4. Avalikkude matmispaikade asutamine ja nende laiendamine sünnib vastava omavalitsuse esituskogu otsusel. Alevite, suuremate valdade ja valdade ühenduste poolt asutatavate matmispaikade asutamiseks ja laiendamiseks on peale selle tarvilik vastava maakonnanõukogu otsus ja siseministri luba.

§ 5. Eramatmispaikade asutamine ning laiendamine sünnib siseministri loaga, kusjuures tuleb ära kuulata vastava maakonnavõi linnavalitsuse arvamine.

§ 6. Kui avalikkude matmispaikade asutamiseks või laiendamiseks koha peal riigi või omavalitsuse päralt olevat vastavat maatükki ei ole ning seda ka teisiti ei ole võimalik muretseda, võib tarviliku maatüki selleks võõrandada määruste alusel, mis maksivad kinnisvarade sundlikul võõrandamisel.

§ 7. Usutunnistuslike ühingute senised (§ 2) surnuaiad lähevad ühingute likvideerimise korral, samuti sel korral, kui ühingu nende valitsemisest või tarvitamisest ära ütlevad, või § 9 korras antud eeskirju rikuvad, vastava linna, alevi, maakonna, valla või valdade ühenduse valitsemise alla.

§ 8. Avalikkude matmispaikade tarvitamise eest võetavad maksud määratakse nii, et nendega katta võiks ainult matmispaikade asutamise, sisseseadmise, korrashoidmise ja valitsemise kulud.

Aruandja M. Juhkam (loeb):

§ 9. Siseministril on õigus kokkuleppel töö- ja hoolekandeministriga anda määrusi: matmispaikade asutamistingimuste ja tarvitamise, tervishoidlike nõuete, maksude, järevalve ja korraldamise, samuti sulatud matmispaikade edaspidise kasutamise kohta.

H. Anniko (krst): Teen ettepaneku § 9 sõna „maksude“ välja jätta, sellepärast, et see on tehniliselt täitsa võimatu läbi viia, sest siseministeerium peaks siis kõikide matmispaikade maksude üle valvama ja neid kontroleerima, iga aasta aruandeid, eelarveid nõudma j. n. e. Siia maani ei ole kogudused kunagi surnuaedadest erilisi sissetulekuid koguduse kassale saanud, nad on võtnud ainult teatud tasu, millega kulud kaetud saaksid, ja teevad seda ka tulevikuks.

Siseminister K. Einbund: Kuna § 8-das põhimõtted maksude määrade kohta vastu võetud on, siis, nagu ma I lugemisel tähendasin, ei ole erilist tähtsust, kas sõna „maksude“ ka § 9-dasse jääb, sest nii-kui-nii on järevalve korraldatud ja kui näha on, et üksikute surnuaedade ja matmispaikade valdajad maksude määramisel § 8-dast kõrvale kalduvad, siis võib administratsiooni poolt takistusi teha. Sellel põhjusel ei vaidleks ma ka tehtud paranduse vastu, ette nähes, et niisuguste määruste andmiseks tarvidust ei tule. Vaevalt võiks ka selleks tarvidus tulla, kui § 8-da põhimõttest kinni peetakse ja sellest peab kinni peetama, sest muidu võib järevalve vahele astuda.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja M. Juhkam: Mina ei saa rkl. Anniko ettepanekuga üldkomisjoni nimel ühineda ja seda järgmistel põhjustel. Komisjonis oli küsimus arutusel ja seal tähendati, et juba praegu on laialt maad võtmas nähtus, kus nendelt isikutelt võetakse kaks kunni kolm korda rohkem maksu, kes koguduse liikmed ei ole. (J. Vain, stp: Ja koguduse maksud nõutakse sisse 7 aasta eest.) Ka sarnaste nähtuste peale juhiti tähelepanu. Selle paragrahvi juures oli kaks võimalust, tähendada paragrahvis, et kõikidelt võetakse maksu ühesuguselt, või jätta maksude määr siseministri korraldada. Kuid esimest parandust ei

tehtud, ei tehtud põhjustel, et siseministri korraldus on siin painduvam, nende korraldustega võib ette näha üht või teist asja, mis isegi kogudustele võib olla parem.

Rkl. Lattik tähendas usuühingute seaduse I lugemisel, et tema teab juhtumisi, kus matmispaigad kogudustele sarnast suurt ülejääki andsid, et kogudused ei teadnud, kuhu raha panna. Ühes koguduses olla ehitatud selle rahaga, — konsistoorium ei lubanud raha muuks otstarbeks kulutada — uhke kabel, mida seal tarvis ei olnud. Kui võetakse vastu rkl. Anniko parandus, siis võivad kogudused panna kõik kulud nende peale, kes koguduse liikmed ei ole või kes väljaspool kirikut seisavad. Leian, et sellel sõnal on oluline tähtsus ja sellepärast ei saa rkl. Anniko ettepanekuga ühineda.

Juhataja **A. Rei**: Rkl. Anniko poolt on ettepanek tehtud § 9-dast sõna „maksude“ välja jätta. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 26 häält, vastu — 30, seega on ettepanek tagasi lükatud. (Vahelhüüded: Sedelitega.) Nõutakse sedelitega hääletamist. Palun sedelid välja jagada. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: ettepaneku poolt on 31 häält, vastu — 35, 2 erapooletut, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 9 komisjoni poolt ettepanekud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 9 vastu võetud.

Aruandja **M. Juhkam** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 10 ja 11.

§ 10. Matmispaigad sulutakse: § 2 p. 1 tähendatud omavalitsuste valitsemisel olevad matmispaigad vastava omavalitsusesituskogu otsusel või siseministri otsusel tervishoiu peavalitsuse ettepanekul; kõik teised matmispaigad — siseministri otsusel vastava maakonna või linnavalitsuse või tervishoiu peavalitsuse ettepanekul, ära kuulates vastava matmispaiga valdaja seletust.

§ 11. Selle seaduse jõusseastumisega tühistuvad:

1. võõraste usutunnistuste seaduse (Usstav duhovnõh del inostrannõh ispovedanii, seaduste kogu k. XI. I j.) §§ 314—316 ja 843—844;

2. Arstliku seaduse (sead. kogu k. XIII §§ 704—712) ja

3. seisuste seaduse (sead. kogu IX k.) § 453 lisa II.

Juhataja **A. Rei**: Kuna Riigikogu 2 tundi töötanud on, kuulutan veerandtunnilise vaheaja.

Vaheaeg algab kell 7.15 min.

Pärast vaheaega jätkub koosolek kell 7.30 min.

Koosolekut juhatab esimees **A. Rei**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Piiskar**.

Juhataja **A. Rei**: Riigikogu koosolek kestab edasi.

16. Perekonnaseisuse seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja ja rkl. Gustavson'i puudumise pärast võtab aruandja kohused enese peale üldkomisjoni esimees rkl Jõeäär.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

Perekonnaseisuse seadus.

J. Luur (krst): Austatud rahvasaadikud! Kui usutunnistuslike ühingute seaduse arutamisel kõik rahvasaadikud oma kõnedes sellele tähelepanu juhtisid, et nimetatud seadus põhipaneva tähtsusega ning et ta meie rahva lihha ja verre lõikab, siis paistab mulle, et teine samasuguse tähtsusega ja laiaulatusega on arutusel olev seadus — perekonnaseisuse seadus.

Uus seadus on radikaalne murrang rahva perekondliku elu traditsioonides. Uus perekonnaseisuse seadus tahab panna uuele alusele ja nimelt viia kodanilisele registreerimisele kõik muudatused perekonna koosseisus. Siiamaani olid kõik sündmused ja muudatused perekonna koosseisus seotud usu ja kirikuga. Nii oli see meie rahva rõhuva enamuse juures. Ainult üks väga väikene osa rahvast jäi väljaspoole kirikut oma perekonna koosseisuse muudatuste registreerimisel. Nüüd luuakse ümberpöörduvalt kord, kus terve meie rahvas sunduslikult ning riigivõimu käsul kõik muudatused oma perekonna koosseisus ilmalikule alusele peab seadma, mille juures usu ning kirikuga kokku puutumist seadus tarvilikuks ei tunnusta. Sündimise, abiellumise ning matmise registreerimine saab seaduse vastuvõtmisega riigi kohuseks. See kord on meie rahva suurele enamusele võõras ja tundmatu. Meie rahvas ei tea alevi- ja vallasekretääride laulatamist, ta ei tunne linnasekretääride ning linnavalitsuse liikmete ja muude eriametnikkude matmist. Nüüdsest peale hakkavad laulatama ja matma vabariigi kodanikke perekonnaseisuse ametnikud, kellel algkooli VI-aastasele kursusele vastav haridus ja kes riigikeelt mõistavad ja kelle ametruum avatud vähemalt üks kord nädalas. Nähtavasti on seaduseandja arvamiselt, et sellega

hakkama pole saanud ülikooli haridusega isikud, kelle ametruum igapäev avatud ja kes oma ametruumi lahtioleku tunniajast ei pruugi siseministeeriumile ametlikult teatada.

Uus seadus nõuab, et uued perekonnaseisu ametnikud vastutaksid oma tegevuse eest riigiteenijatega ühesugustel alustel. Kui see aga nii on, siis on ka enesestmõistetav, et uued ametnikud enesele ka riigiteenijate õigusi nõudma hakkavad, mis aga riigikassale kaugelgti ükskõik ei ole.

Austatud rahvasaadikud ! Meil on kaevatud sageli selle üle, et meie kulukalt ja ülejõu elame. Kulud, mis ühenduses uue perekonnaseisu seaduse elluviimisega, näivad mulle mitte väikesed olevat. Uus seadus nõuab uusi ametnikke ning palju uusi raamatuid. Seadus näeb ette aktiraamatud sündimiste registreerimiseks, aktiraamatud abielude registreerimiseks, aktiraamatud suremiste registreerimiseks ning protokolliraamatud. Kuid vähe nendest. Peale selle peavad omavalitsuse perekonnaseisu ametnikud veel perekonna registrit, perekonnaseisu ametnikud-vaimulikud aga aktide registrit. Seadus nõuab aktiraamatute pidamist kahes eksemplaaris, kusjuures teised eksemplaarid hoiule saadetakse siseministeeriumi iga aasta lõpul.

Edasi nõuab seadus, et iga sündimise, abiellumise ja suremise kohta perekonnaseisu ametnik peab täitma akti kokkuseadmisel veel vastavad statistilised teatelehed, mis riigi statistika keskbüroole saadetakse. Registreid tähestiku pidamist nõuab seadus kaardisüsteemi järgi. Seaduse § 19. paneb riigikassa kanda kõik perekonnaseisu registreerimisse puutuvate raamatute ja vormulaaride muretsemise kulud siseministeeriumi eelarve järgi. Nüüd tekib küsimus, mis maksab see kõik riigile iga aasta? Keegi ei ole kalkuleerinud, kui suured kulud sellega ühenduses on. (Vahelhüüe J. Vain'i, stp poolt.) Mitte ainult sellepärast, lugupeetud härra Vain, vaid et meie katsume igal juhtumisel modern elada, aga ei rehkenda sellega, kui suur meie kandejõud on. Meie oleme nii mõnegi nähtusega tegemist teinud, mõnegi nähtuse üle elanud, kus niisuguste väljaminekutega tegemist, mille üle meil pärast tuleb kõrva kratsida ja öelda, et oleme natukene ettevaatamatult talitanud, suuremaid väljaminekuid teinud, kui see võimalik, lubatav oleks olnud. Seadus on asjaajamise õige keeruliseks teinud. Lugege, austatud Riigikogu liikmed, peatükk 4. läbi ja teie näete, kuipalju vilumust ja kogemusi on tarvis selleks, et selle seadusega hakkama saada.

(Aruandja kohale asub aruandja **O. Gustavson**).

Juba alamkomisjonis räägiti sellest, et uutele ametnikkudele tuleb hakata korraldama perekonnaseisu seaduse registreerimise raamatupidamise kursusi. Ma arvan ka, et ilma selleta vaevalt meie algkooliharidusega ametnikud hakkama saavad. Austatud rahvasaadikud, on tähelpanu juhitud sellele ja toonitatud, et see seadus väga kiire iseloomuga olevat. Mitmed asjaolud pidada selle seaduse kiiret elluviimist nõudma igal tingimusel ja ruttu. Ma luban teiega, austatud rahvasaadikud, jagada neid andmeid, mis mina kogunud olen üle Eesti riigi ametliku kodanlise registreerimise kohta ja siis paistab välja, kui kiire iseloomuga praegune seadus on ja kui suur tarvidus on ta järgi.

Nagu teada, on kodanline registreerimine Eestis sisse seatud 1920. a. märtsikuul. Ma võtan kõigepealt Tallinna, kus kodanline registratuur esmalt sisse seatud ja siis näeme, mis statistilistest andmetest välja paistab. Andmed on tõepoolest huvitavad ja seda väärt, et nende juures natukene peatuda, ja ma luban, austatud Riigikogu liikmed, neid teile ette kanda. Kui võtame 1920. a., siis näeme, et mahakuulutamisi on olnud kokku 93, neist väljaspool Tallinnat on üks pool abiellujaist kuuel juhtumisel, mõlemad pooled väljaspool Tallinnat seitsmeteistkümmel juhtumisel. Sellega kaob ära vastuväide, et kodanlise registreerimise kohti üle maa on väga väiksel arvul olnud ja et ei ole suutnud end kodanliselt registreerida need, kes seda soovinud. Kui nüüd arvesse võtame seda, et neis andmeis on ka statistilised andmed väljaspool Tallinnat registreerijate kohta, siis näeme, et nimetatud väide peab ära jääma. Abiellumisi on olnud üldse 78, neist väljaspool Tallinnat üks pool kolmel juhtumisel, ja mõlemad pooled väljaspool Tallinnat viieteistkümmel juhtumisel. Kodanliselt registreeritud sündimisi on olnud 1920. aastal poeglapsi 7, tütarlapsi 4, kokku 11, surmajuhtumisi on olnud 1, naissoost isikuga.

1921. a. on olnud Tallinnas kodanlisi mahakuulutamisi 115, neist üks pool väljaspool Tallinnat üheksal juhtumisel ja mõlemad pooled väljaspool Tallinnat kahekümmel viiel juhtumisel. Abiellumisi on olnud 1921. a. 102, neist väljaspool Tallinnat üks pool 9 juhtumisel ja mõlemad pooled — üheksateistkümmel juhtumisel. Kodanliselt registreeritud sündimisi on olnud: poeglapsi 16, tütarlapsi 27, kokku 43, neist väljaspool Tallinnat 12, surmajuhtumisi kodanlise matmisega on olnud meesterahvaga 1 ja naisterahvaga 1, kokku 2. Nüüd võtame 1922. a. Näeme, et mahakuulutamisi on olnud 118, neist üks pool väljaspool Tallinnat üheksal juhtumisel, ja mõlemad pooled väljaspool Tallinnat kahekümmel viiel juhtumisel, kodanlisi abiellumisi on olnud kokku

106, neist üks pool väljaspool Tallinnat üheksal juhtumisel ja mõlemad pooled väljaspool Tallinnat üheksateistkümnel juhtumisel, sündimisi kodanliselt registreeritud on olnud 1922. a. kokku 59, neist poeglapsi 29, tütarlapsi 30 ja neist väljaspool Tallinnat 14, surmajuhtumisi 1922. a. on kodanliselt registreeritud meesterahvaid 6 ja naisterahvaid 4, kokku 10 juhtumist.

Nüüd võtame 1923. a. Siin on meil statistilisi andmeid statistika keskbüroost olemas Tallinna, Narva ja Tartu kohta. Peale selle on kodanline registratuur sisse seatud ka teistes kohtades ja valdades. Ma luban endale mõned arvud ette tuua ja siis üldise kokkuvõtte teha, et oleks selge pilt, missuguses vahekorras on kodanline ja kiriklik registreerimine 1923. ja 1924. a. olnud. Võtame 1923. a. ja hakkame Tallinnaga peale. Tallinnas on kodanliselt registreeritud sündimisi 47 poeglast ja 36 tütarlast, kokku 83. Faktiliselt on aga sündinud 1923. a. ja kodanliselt registreeritud meessoost 32 ja naissoost 29, kokku 61 isikut. Ma pean tähendama, et faktilised andmed käivad siin registreerimise andmete sisse. Surnuid oli kodanliselt maetud Tallinnas 1923. a. 8 meesterahvast ja 4 naisterahvast, kokku 12. Abiellumisi oli kokku 121 paari, Tartus registreeriti kodanliselt sündinuid meessoost 1 ja naissoost 6, kokku 7 isikut, abiellumisi oli kokku 121 paari. Sündinud ja kodanliselt registreeritud oli 6 naissoost isikut. Surnuid ei olnud ühtki kodanikku, kes kodanliselt oleks maetud olnud 1923. aastal. Kodanlisi laulatusi oli Tartus 1923. a. kõigest 7. Narvas oli kodanliselt registreeritud sündimisi, poeglapsi 1, tütarlapsi 6, kokku 7. Faktilisi sündimisi oli: poeglapsi — 1, tütarlapsi — 5, kokku 6. Kodanliselt maetud surmajuhtumisi oli Narvas 1923. aastal üksainukene juhtumine. Laulatusi suure linna kohta ka kõigest 7 juhtumist, mitte rohkem. (M. Juhkam, tütar: Mis on selle pika jutu lühike mõte?) Seda kuulete pärast. Edasi võtan Valga, mille kohta ka andmed olemas 1923. aastal. Siin meie näeme kodanliselt registreeritud sündimisi: 1 poeglaps ja 1 tütarlaps, kokku 2. Faktiliselt sündinud ja registreeritud sel aastal 1 poeglaps, 1 tütarlaps, kokku 2. Surnuid on olnud Valgas kodanlise matmisega 1 juhtumine, meesterahvas. Kodanlisi laulatusi pole Valgas olnud. Järgneb Haapsalu. Haapsalus on registreeritud sündimisi poeglastega 1 juhtumine, tütarlastega 3, kokku 4. Faktilisi sündimise juhtumisi registreeritud ei ole ühtki. Kodanlisi abiellumisi Haapsalus on 1923. aastal olnud ainult 1 juhtumine. Maetud pole kodanliselt kedagi 1923. aastal.

Nüüd tulevad vallad. Minu ees on Roela vald, seal on registreeritud sündimisi — poeglastega 1 juhtumine, tütarlapsi ei ole; Matmisi ja abiellumisi kodanliselt ei ole olnud. Voka vald — siin on ainult üks surmajuhtumine olnud, mis lõppenud kodanlise matmisega. Anna vallas on registreeritud sündimisi 3 juhtumist. Matmisi ja abiellumisi pole ühtki juhtumist. Einmann'i vallas — üksainuke kodanlise registreerimise sündimise juhtumine. Matmisi ja laulatamisi ei ole olnud. (Th. Tallmeister, rhvsv: Siin räägitakse, valdades ei olagi registreerimisi!) Võtke statistika keskbüroost andmed, seal on nad olemas. Mul on kõik andmed võetud sealt, kuhu nad kokku tulevad. Langeb ära oletus, et ainult kolm kohta on olnud, kus kodanliselt registreeritakse, nimelt Tallinna, Tartu ja Narva, meie näeme, et on terve rida valdasid, kus kodanliselt on võimalik olnud end registreerida. Peningi vallas on üksainuke surmajuhtumine olnud, kus kodanliselt on maetud, abiellumisi ei ole olnud. Rae vallas üksainuke kodanlise sündimise registreerimise juhtumine ja üks surmajuhtumine kodanlise matmisega ja mitte ainult juhtumist kodanlist abiellumist. Rapla vald — üksainuke kodanlise sündimise registreerimise juhtumine tütarlapsega, matmise ja laulatamise juhtumisi ei ole. Saku vald — üksainuke kodanlise sündimise registreerimise juhtumine, matmise ja abiellumise juhtumisi ei ole. Siis edasi, Vihterpalu vallas üksainuke surmajuhtumine kodanlise matmisega. Emmaste vallas üksainuke kodanlise sündimise registreerimine, laulatusi ja matmisi ei ole. Rinkholdi vallas.. (Vahelhüüe tööerakonna rühmast.) Väga huvitav dokument, tarvis natuke kannatust. Rinkholdi vallas üks kodanlise sündimise registreerimine, matmisi ja laulatusi ühtki juhtumist. Suuremõisa vallas — üks kodanliselt registreeritud sündimise juhtumine, laulatusi ja matmisi ühtki. Uue-Kariste vallas üks sündimise registreerimine. (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: Kas need, kes Tallinnas väljaspool käisid registreerimas, väljaspool ka sisse on kantud). Ei ole. Asjalugu seisab selles, et ma võtan üle riigi 1923. a. andmed, kuna Tallinna kohta kandsin ette ainult 1920., 1921. ja 1922. aasta kohta. 1923. aasta andmeid Tallinna kohta ma alguses ei puudutanud. (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: Miks Teie seda alguses kohe ei olnud? Hulgalsed vahelhüüded keskelt ja paremalt poolt). Mu härrad, ei ole midagi sellesarnast, päris ühekordne raamatupidamine. Ma ju seletasin Teile, härra Kaarna, et ma Tallinna kohta ei kandnud ette 1923. a. registreerimisi. (Töö-hoolekandeminister

Chr. Kaarna: Kes ennast Tallinnas registreerisid, need registreerisid end ka valdades.) Meie ei saa üksteisest täna aru. (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: Kus nad endid registreerisid? Aruandja O. Gustavson: Kus nad endid registreerisid, vallavalitsustes ei registreerita?) Teil on need andmed väga valusad kuulda.

Kõo vallas saame kodanlisi sündimise registreerimisi üheainukese juhtumise. Matmisi ja abiellumisi kodanliselt ei ole olnud. Väike-Tänasilma vallas on 1 kodanline sündimise registreerimise juhtumine, surmajuhtumisi ega abiellumisi ei ole olnud. Aakre vallas on kodanlisi sündimise registreerimisi 2 juhtumist: 1 poeglaps ja 1 tütarlaps, surmajuhtumisi kolm: meessoost kaks isikut ja üks naissoost isik, kokku kolm. Abiellumisi ei ole olnud, Keeni vallas näeme kodanlisi sündimise registreerimisi ühel juhtumisel, surmajuhtumisi ja abiellumisi ei ole ühtki. Uue-Antsla vallas kodanlisi sündimise, surma ja abiellumise registreerimise juhtumisi ei ole. Sõmerpalu vallas on üks sündimise registreerimine, surma ega abiellumise registreerimisi pole olnud. Tsooru vallas näeme ühe kodanlise sündimise registreerimise juhtumise, surma ega abiellumise registreerimist pole olnud.

Nüüd aga võtame 1923. aasta kiriklikult registreerimiste andmed üle terve riigi. Siin näeme, et on olnud faktilisi sündimisi ja kiriklike ristimisi 10.977 juhtumist. (J. Vain, stp: Vähe!) See on kolossaalne arv, võrreldes kodanlise sündimiste registreerimisega. Siis edasi on kiriklikult maetud 1923. aastal üle terve riigi 8.884 meesterahvast ja 7.726 naisterahvast, kokku 16.610. Laulatatud on kiriklikult 1923. aastal 9.358 paari. Need andmed räägivad päris selget keelt. Ma kannan veel ette andmed kodanlise registreerimise juhtumiste kohta 1924. aastal. Tallinnas on olnud kodanlisi sündimise registreerimisi: poeglapsi 46 ja tütarlapsi 39, kokku 85. Faktilisi sündimisi ja registreerimisi on olnud: 40 poeglast ja 25 tütarlast, kokku 65. Surmajuhtumisi on olnud kodanlise matmisega: 20 meesterahvast ja 5 naisterahvast, kokku 25. Abiellumisi kodanlise registreerimisega on olnud 1924. aastal 131 juhtumist. Tartus on registreeritud kodanlisi sündimisi 1924. aastal: 2 poeglast ja 4 tütarlast, kokku 6. Faktilisi sündimisi — 1 poeg- ja 3 tütarlast, kokku 4. Kodanlisi laulatusi on olnud Tartus 7.

Nüüd võtame Narva linna. See on suuruse järele kolmas linn Eestis. Siin on kodanlisi sündimise registreerimisi: 5 poeglast, tütarlapsi ei ole. Faktilisi sündimisi ja registreeri-

misi on: 4 poeglast, tütarlapsi ei ole. Kodanliselt on maetud Narvas 3 meesterahvast ja 2 naisterahvast, kokku 5. Kodanlisi laulatusi on olnud Narvas 10. (J. Vain, stp: Kas faktilised? Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: Neid on ikka rohkem, aga kõik ei registreeri.) Lugupeetud härra Kaarna, kui Teie neid andmeid ei usalda, mis ma siit Riigikogu kõnetoolilt ette kannan, siis on Teil alati võimalus statistika keskbüroos kontroleerida, kas mina olen siin õigeid andmeid ette kandnud või mitte. Mul on ka saatekiri käepärast ametniku allkirjaga, mida Teile näidata võin.

Valgas on kodanlisi sündimise registreerimisi: 3 poeglast ja 4 tütarlast, kokku 7. Faktilisi sündimisi: 2 poeglast. (Aruandja O. Gustavson, Millega need faktilised sündimised erinevad?).. tütarlapsi ei ole. Matmisi ja abiellumisi kodanlisi Valgas pole ühtki olnud. Haapsalus pole surmajuhtumisi, mis kodanlise matmisega lõppenud, ja kodanlisi laulatamisi mitte ühtki olnud. (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: Mõistlik linn!) Jah, peab ütleva, Läänemaa pealinn on igatahes päris mõistlik linn. (Vahelhüüe pahemalt poolt: Kuipalju üle kogu riigi?) Kuipalju üle riigi, seda saate silmapilk teada, ainult natuke kannatust.

1924. a. on olnud: Skarjatina vallas surmajuhtumisi kodanliselt registreeritud 6, laulatamisi ja ristimisi ei ole ühtki juhtumist registreeritud; Rapla vallas — 1 surmajuhtumine kodanliselt registreeritud, ühe meessoost isiku kohta, teisi kodanlisi registreerimisi pole olnud; Emmaste vallas — sündimisi kodanliselt registreeritud 2, surmajuhtumisi ja laulatamisi kodanliselt ei ole olnud; Suuremõisa vallas — 1 kodanline sündimine registreeritud, surmajuhtumisi ja abiellumisi kodanlisi ei ole olnud; Kaarma-Suure vallas on ristimisi kodanliselt registreeritud: 8 poeglast, 5 tütarlast, kokku 13; surmajuhtumisi kodanliselt registreeritud: 10 meest ja 10 naist, kokku 20; abiellumisi mitte ühtki juhtumist. (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: Väga kahtlane vald.) Härjanurme vallas kodanlisi sündimise registreerimisi: 2 poeglast ja 3 tütarlast, kokku 5; surmajuhtumisi registreeritud ühe meesterahva ja 4 naisterahva kohta, kokku 5 juhtumist; Haanja vallas registreeritud sündimisi 9 poeglast, 7 tütarlast, kokku 16 juhtumist; surmajuhtumisi 4 meesterahvast ja 5 naisterahvast, kokku 9, abiellumisi pole olnud; Koraste vallas kodanliselt registreeritud 2 sündimist, surmajuhtumisi üksainuke ja abiellumisi mitte ühtki juhtumist. Viimane, mis on näidatud, on Kärgula vald; siin on kodanliselt registreeritud sündimisi 2-el juhtumisel, 2-e

tütarlapse kohta, surmajuhtumisi ja abiellumisi ei ole olnud.

Kui meie nüüd kiriklikke registreerimisi 1924. aastal võtame, siis näeme, et kiriklikult on ristitud lapsi: 10.308 poeglast ja 9.792 tütarlast, kokku 20.100. (Vahelhüüe pahemalt poolt: Kus vallas?) Üle riigi. (Vahelhüüe pahemalt poolt: Aga tooge kodanlised andmed üle riigi!) On teile juba kõik antud, aga kokku, olge head! 1924. a. on olnud kodanlisi sündimise registreerimisi 147. (Aruandja O. Gustavson, Aga faktilisi, härra Luur?) Saate ka! Kokku on 1924. a. registreeritud sündimisi: 80 poeglast, 67 tütarlast, kokku 147; faktilisi sündimisi ja registreerimisi: — 71 poeglast, 47 tütarlast, kokku 118. Surmajuhtumisi üle kogu riigi registreeritud 1924. a.: 45 meesterahvast, 27 naisterahvast, kokku 72 ja kodanlisi abiellumisi üle kogu riigi 148.

Nüüd võtame pildi selgitamiseks kiriklikud registreerimised. Siin saame järgmised andmed: sündinud ja ristitud on: poeglapsi 10.308, tütarlapsi 9.792, kokku 20.100; surnuid on kiriklikult maetud: meesterahvaid 8.948, naisterahvaid 7.898, kokku 16.846; abiellumisi kiriklikke on olnud 1924. a. üle terve riigi 8.588. Käesoleva 1925. a. kohta võiksin andmeid ette tuua ainult Narva linna kohta. Kodanlisi abiellumisi on siin registreeritud 4 juhtumist, sündimisi on kodanliselt registreeritud kõigest 5 juhtumist ja kodanlisi matmisi on Narvas 1925. a. olnud 3 juhtumist. Tartu kohta mul käesoleva aasta andmeid ei ole. (K. Tamm, põl: Saab kolmandaks lugemiseks!)

Arvud kõnelevad selget keelt. Statistilised andmed lasevad ennustada, et meie rahvas endise ühekordse ristimise asemel end kaks korda ristima ja registreerima on sunnitud, see tähendab, kiriklikult ja kodanliselt. Ühekordse kulu asemel tekivad kahekordsed kulud, ühekordse ajakulutuse asemel kahekordne ajaraiskamine ja ametiasutustes käimine tunnistuste väljatoomiseks jne. Ei oska enesele ette kujutada, et meie rahvas uue perekonnaseisu seaduse maksmahakkamisel kirikust eemale jääks,.. (Vahelhüüe pahemalt poolt: Just seda!) ...tema vastu külmaks muutuks ja kirikust ära võõrduks. Selle poole aga nähtavasti sihikvi seadus ja seda päris kindlasti. Seadus tahab kiilu lüüa rahva ja kiriku vahele ette teades, et uus perekonnaseisu seadus rahvas meelehärmas ja rahulolematust sünnitab. Statistika, mida ma siin ette kandsin, näitab selgesti, et seadus tahab just nagu üht vägivaldakti rahva enamuse kallal toime panna, tahab seda teha, mis rahvale võõras ja mis ta aastasadadejooksul välja kujunenud traditsioonidele vastu käib.

Traditsioonid, mis religiooniga seotud, on alati konservatiiv-iseloomu kandnud. Sellepärast peab ka seaduseandja niisugustes õrnades traditsiooni küsimustes ettevaatlikult ja tähelepanelikult talitama, et rahva rõhuva enamuse meeleolus murrangute ajal kibeduse-tunnet riigivõimu vastu mitte kasvatada. Juba praegu on rahva keskel palju, väga palju häali kuulda, kes kõik nõuavad, et perekonnaseisu seaduses muudatused ja parandused tulevad teha, mis rahva rõhuva enamuse soovidele vastaksid.

Rahvas nõuab kompromissi, mis rahuldaks enamuse ja vähemuse soove. Ja see kompromiss oleks paralleelne registreerimise seadus. Niisugune kompromiss on meil juba üks kord praktiliselt läbi viidud ja nimelt usuõpetuse algkooli õppekavadesse paigutamisel.

Esimene kompromissi katse on häid konsekvantse andnud, ta on suure tüli rahuldavalt lahendanud ja mõlema vastase poole soove täitnud.

Pole põhjust karta, et ka teine katse samasuguseid tagajärgi ei annaks. Kui sellele teele asume, siis ajame riiklikku poliitikat ja käime kuldset keskteed, mis kõigile vastuvõetav ja mis kellegis kibedustunnet ei ärata.

Kui seaduse võtame vastu sel kujul, et paralleel-registratuur maksma jääb, siis on seadus meie rahva rõhuvale enamusele vastuvõetav, rahvas saab olema temaga rahul. Kui aga seaduseandjad, ja teie, austatud rahvasaadikud, — võtate vastu puhtkodanlise registratuuri, siis arvan mina, et sellel seadusel suurt tulevikku olema ei saa.

M. Juhkam (töer): Esimesel lugemisel tähendas aruandja, et seaduse vastuvõtmisega tulevad kokku seada perekonnaseisu kirjad kõikide kodanikkude kohta, tähendab pidada mitte ainult sündimiste, abiellumiste ja surmajuhtumiste registreid, vaid seada kokku uued perekonnakirjad käesoleva seaduse alusel kõikide kohta. Aruandja loeb seda välja arvata-vasti § 1-sest. Mulle näib, et § 1-st sarnaselt tõlgitseda võib, võib aga ka mitte. Komisjoni täitsa ühemeelne arvamine see ei olnud. Mina loen aga liigseks astuda vaidlustesse käesoleva seaduse puhul ja asun seisukohal, et küsimuses, kas üldregistreerimist ette võtta või mitte, otsustada võib teises kohas, näiteks eelarve arutamise puhul. Üldregistreerimise kohta võib tuua rea õige kaaluvaid vastuväiteid, muuseas ka rahalisi. Kui ma ei eksi, arvati üldkomisjonis, et üldregistreerimine nõuda võib kulusid vähemalt 10 miljonit marka. Tähendati, et peale selle vähe lootust on, et perekonnakirjad, kui need kokku seada kõikide kohta, saaksid täpsed, sest paljudel puuduvad

dokumendid, mille põhjal perekonnakirjad kokku seada tuleksid. See on teine sisuline vastuväide. Kolmandaks nõuaks üldregistreerimine palju tööd ja teeks palju tüli nendele, kes peaksid muretsema vastavad dokumendid.

Leian, et § 1-sest ainuüksi seda välja lugeda ei saa, mida aruandja alla kriipsutas ja arvan, et küsimus lahtiseks jääda võib. Kui siseministerium tõepoolest üldregistreerimise ette võtta tahab, siis võtab ehk Riigikogu seisukoha selle kohta eelarve arutamisel.

Juhataja **A. Rei**: Asun pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu pealkiri vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

„I peatükk.

Üldmäärused.

§ 1. Iga Eesti vabariigi kodaniku üle peetakse perekonnakirju vastavas linna-, alevi- või vallavalitsuses kodaniku alalise elukoha järgi.

Alalise elukoha muutmise puhul viiakse üle kodaniku sellekohasel soovil perekonnakirjad vastavasse linna-, alevi- või vallavalitsusse, kodaniku uue alalise elukoha järgi.

Eesti vabariigi kodanikkudeks vastuvõetud välismaalased valivad kohe vastuvõtmisel endile alalise elukoha; vastuvõetu sennisesse perekonnaseisu puutuvad dokumendid saadab vastuvõtja asutus vastavale linna-, alevi- või vallavalitsusele toimetamiseks § 6. korras.

Iga Eesti vabariigi kodakondsusest lahkuja üle annab teada sellekohane riigiasutus vastavale linna-, alevi- või vallavalitsusele perekonnakirjade sulgumiseks.“

Käesoleva paragrahvi puhul lubatagu minul paar vastuväidet teha härra Juhkam'i seletuse puhul. Kommentaarid, millised ma andsin § 1-se kohta, ei ole aruandja eriarusaamine, vaid põhjenevad seaduseelnõu seletuskirjal. Nii kaua, kunni Riigikogu ei ole § 1-st teisiti katsunud redigeerida, jääb püsima üldkommissjoni enamuse poolt vastuvõetud seisukoht perekonnaregistri ulatuse suhtes. Register tuleb sisse seada kõikide vabariigi kodanikkude kohta. Seda interpretatsiooni tõestab peale muu § 1-se 3-as lõige, kus otsekohe on öeldud, et kõik välismaalased, vaatamata kas neil perekonnaseisu muudatusi registreerida on või mitte, on kohustatud kodakondsusesse astumise puhul sellest kohe teatama ühele või teisele omavalitsusele, et neid seal registrisse võidakse sisse kanda.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1 vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 2.

§ 2. Perekonnaregistrisse märgitakse kõik isiku perekonnaseisu muudatused sündimisest surmani kronoloogilises järjekorras, vastavate aktide, protokollide ja tunnistuste põhjal.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

§ 3. Kodanikud registreerivad oma perekonnaseisu muudatused kohaliku perekonnaseisu ametniku juures oma alalise elukoha või ajutise viibimiskoha järgi.

L. Raudkepp (krst): Seda paragrahvi tuleks täiendada. Perekonnaseisu muudatusi ei registreeri mitte ainult perekonnaseisu ametnik üldse, vaid ka need ametnikud-vaimulikud, kellest jutt on § 7-das. Seda tuleks siin arvesse võtta ja täiendada see paragrahv järgmiselt: „II reas sõna järele „kohaliku“ juurde lisada sõna „omavalitsuse“ ja sõna järele „ametniku“ juurde lisada „või vaimuliku“, nii et see paragrahv käiks järgmiselt: „Kodanikud registreerivad oma perekonnaseisu muudatused kohaliku omavalitsuse perekonnaseisu ametniku või vaimuliku juures oma alalise elukoha või ajutise viibimiskoha järgi.“

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **O. Gustavson**: Ma vaidlen selle paranduse vastu — ta on päris tarbetu. Perekonnaseisu ametnikke on kahte liiki: ühed omavalitsuse perekonnaseisu ametnikud ja teised vaimulikud, aga ametnikud on ühed kui teised. (Vahelhüüe V. Linnamägi, krst poolt.) Kohalik ametnik on see, kelle piirkonnas vastav kodanik elab. Käesolev seadus jätab igaühe kodaniku enda otsustada, kas ta tahab pöörata perekonnaseisu ametniku-vaimuliku või omavalitsuse perekonnaseisu ametniku poole. (Vahelhüüe V. Linnamägi, krst poolt.) Kihelkonna piirides on loomulikult kohalik ametnik vaimulik. (Vahelhüüe V. Linnamägi, krst poolt.) Seadus ütleb selge sõnaga, et kodanik võib pöörata kas alalise asukoha või ajutise viibimiskoha järgi kohaliku perekonnaseisu ametniku, see on kas omavalitsuse või ametniku-vaimuliku poole.

Peale selle on härra Raudkepp'i ettepaneku puuduseks veel see, et ta nimetab ainult vaimulikke. Seaduses on läbi viidud põhimõte, et kõik vaimulikud automaatselt perekonnaseisu ametnikud ei ole. Raudkepp'i parandus aga juhatab pöörama kõigi vaimulikkude poole. Siin on vastu. Võib olla, et Vabariigi Valitsus

keeldub ühe või teise usu vaimulikke tunnustamast perekonnaseisu ametnikkudeks, või et teatud usulahk ise ei taha seda kohustust oma vaimulikkudele peale panna. (Vahelhüüe L. Raudkepp'i, krst poolt.) Automaatselt on kõik perekonnaseisu ametnikud kõik need vaimulikud, kes praegu toimetavad perekonnaseisu muudatuste registreerimist, aga peale nende võivad veel teiste usutunnistuste vaimulikud juurde tulla ja nende suhtes on Vabariigi Valitsuse otsustada, kas ta sellele või sellele usuühingule või liidule annab vastava loa või mitte. Ma rõhutan veel kord, käesolev seadus ei väljenda mitte, et kõik vaimulikud automaatselt perekonnaseisu ametnikud võiksid olla. Teie parandus aga sihib sinnapoole, on sellepärast vastolus kogu seadusega.

Juhataja **A. Rei**: Panen hääletamisele rkl. Raudkepp'i paranduse § 3-da 2. reas sõna järele „kohaliku“ juurde lisada „omavalitsuse“ ja sõna järele „ametniku“ juurde lisada „või vaimuliku“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 3, nagu ta komisjoni poolt on ette pandud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3 vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega § 4 ja § 5.

§ 4. Eesti kodanikud välismaal võivad oma perekonnaseisu muudatusi registreerida kas meie kohaliku diplomaatilise esitaja või ametkonsuli juures, kes toimetab sellel alal ühistel alustel perekonnaseisu ametnikkudega, või kohalikkudes perekonnaseisu registreerimise asutustes, kohal maksva korra järgi.

Viimasel juhtumisel on Eesti kodanik kohustatud esitama sellekohase dokumendi ühes eestikeelse tõlkega meie kohalikule diplomaatilisele esitajale või ametkonsulile tõestamiseks ja edasitoimetamiseks vastavale linna-, alevi- või vallavalitsusele, kus sama kodaniku perekonnakirju peetakse. Kui aga selle kodaniku perekonnakirju Eesti omavalitsustes ei peeta, saadetakse tõestatud dokument Tallinna linnavalitsusele perekonnaregistrisse kandmiseks.

Märkus. Oma allkirjaga tunnustab meie diplomaatiline esitaja või ametkonsul, et käesolevas dokumendis tähendatud toimetus on sündinud kohal maksvate seaduste järgi.

§ 5. Välismaalased, kes Eestis elutsevad, võivad oma perekonnaseisu muudatusi registreerida Eesti perekonnaseisu ametnikkude juures oma elukoha järgi, kusjuures välismaalastele välja antakse ärakiri registreerimisaktist.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

§ 6. Kui mõne Eesti vabariigi kodaniku senniste perekonnaseisu muudatuste kohta puuduvad vastavad sissekanded omavalitsustes või neis asutustes või isikute juures, kes senni perekonnaseisu muudatusi registreerisid või perekonnaseisu raamatuid hoidsid, sünnib selle kodaniku perekonnakirjade sisseseadmine selleks esitatud tarvilikkude, perekonnaseisu tõestavate dokumentide põhjal.

Dokumentide puudusel võidakse tõestada tarvilikke andmeid vähemalt kahe usaldusväärse tunnistajaga.

Perekonnaseisu ametnik seab kokku esitatud dokumentide, paluja üteluste ja tunnistaja tõenduste najal protokoll, milles tähendatakse kõnealoleva isiku:

- a) täielik nimi ning perekonnanimi, sündimisaeg ja -koht;
- b) vallaline põlv või olnud või olev abielu;
- d) kui lapsed olemas, siis nende nimed ja sündimisaeg ning -koht, samuti nende suremine;
- e) vanemate nimed ja kindlakstegemise võimaluse korral nende sündimisaeg ja -koht, abiellumise aeg, kui surnud, siis suremisaeg.

Protokollile kirjutavad alla asjasthuvitatud isik, tunnistajad ja perekonnaseisu ametnik. Protokoll põhjal tehakse vastavad sissekanded perekonnaregistrisse, või saadetakse protokoll ühes esitatud tunnistustega sinna omavalitsusse, kus selle kodaniku alaline elukoht.

L. Raudkepp (krst): Perekonnaseisu raamatutes peaksid võimalikult täielikud andmed olema isikute kohta. Mispärast on siin välja jäetud rahvus ja usutunnistus? Mõnikord on tarvis teateid koguda selle kohta, kas üks või teine isik oma rahvust ei ole vahetanud, nagu kindaid vahetatakse, ja ka muidu on tarvis järele pärida, mis rahvusest keegi isik on. Samuti on tarvis vahest järele pärida, mis puutub usutunnistusse. Rahvalugemisel olid need kaks punkti sees ja ma ei tea, mispärast peaksid need siit välja jääma, sest ei või ju iga 5 aasta järele üldrahvalugemist ette võtta. Ma teen ettepaneku, võtta § 6-da p. b-ks „rahvus ja usutunnistus“.

Administratiiv asjade peavalitsuse juhataja **E. Maddisson**: Need parandused ei ole vastuvõetavad sellepärast, et aktiraamatud ei ole statistilised lehed; neid andmeid, millest härra Raudkepp kõneles, võib teistsi saada, selleks on teisi registreerimisi.

(Koosolekut hakkab juhutama abiesimees **A. Jürman**.)

Praegu on valitsusel üks seaduseelnõu, kus on ette nähtud kodanikkude või elanikkude registreerimine. See seaduseelnõu võimaldab tulevikus nii tähendatud andmete, kodaniku rahvus ja usk, kui ka üldse kõikide statistiliselt või kuidagi teisiti tarvilikkude andmete saamist.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **O. Gustavson**: Üldkomisjonis vaieldi rahvaerakonna esitajate poolt eriti selle vastu, et ei katsutaks akte koormata liigsete andmetega. Juhiti juba tähelepanu sellele, et kõik need küsimused, mida käsitab Raudkepp'i parandus, leiavad valgustust statistilistes teatelehtedes, mida perekonnaseisu ametnikud registreerimisi toimetades täidavad. Neist kaalumistest lähtudes ei tarvitse kõiki andmeid, mis statistiliselt huvi pakuvad, aktidesse kanda, vaid vastavatesse statistilistesse teatelehtedesse, millised nii-kui-nii täita tulevad ja mis saadetakse riigi statistika büroosse.

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Raudkepp'i poolt on ettepanek esitatud § 6. punkt b-ks võtta „rahvus ja usutunnistus“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on see ettepanek tagasi lükatud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 6 vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

„II peatükk.

Perekonnaseisu asutused.

§ 7. Perekonnaseisu ametnikkudeks on: alevites ja valdades alevi- või vallasekretärid, linnades linnasekretäär või linnavalitsuse liige linnavalitsuse määramisel; suuremates linnades võib linnavalitsus perekonnaseisu ametnikuks määrata eriametniku.

Peale selle on perekonnaseisu ametnikuks nende kirikute ja usuühingute vaimulikud, kellel käesoleva seaduse jõusastumiseni maksvate seaduste põhjal õigus toimetada perekonnaseisu muudatuste registreerimist. Teiste kirikute ja usuühingute vaimulikud võivad olla perekonnaseisu ametnikkudeks, kui neil usutunnistuslikkudel ühingutel või nende liitudel on Eestis seaduslikud keskvalitsused ja kui Vabariigi Valitsus neile vastava loa andnud. Perekonnaseisu ametnikud-vaimulikud registreerib siseministeerium vastavate usutunnistuslikkude ühingute või nende liitude keskvalitsuste ettepanekul.“

Siin tuleks teha redaktsiooniline parandus ühtlustamise mõttes. Täna on otsustatud usu-

ühingute seaduses igalpool „usutunnistuslikkude ühingute“ asemele võtta „usuühingute“. Sellepärast tuleks käesolevatki seadust vastavalt parandada, ning käesoleva paragrahvi 6. reas ja 9. reas sõnade „usutunnistuslikkude ühingute“ asemele võtta „usuühingute“.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 7. teine lõige välja jätta. Seega registreeriks neid muudatusi alevites ja valdades vallasekretärid, linnades linnasekretärid jne. ning langeks ära võimalus neid muudatusi registreerida perekonnaseisu ametnikul-vaimulikul. Ma arvan, et kõik Riigikogu liikmed on sellega ühel arvamisel, ja sellepärast ei hakka ma siin pikemalt seletama, et sarnane kord, nagu siin § 7. ette nähtud, soovitav ei ole, kus registreerimist toimetavad nii perekonnaseisu ametnikud kui ka kirikute ja usuühingute vaimulikud. Kuskil teistes riikides ei ole sarnast sega korda ette nähtud, nagu seda käesolevas seaduses tahetakse maksma panna.

L. Raudkepp (krst): Meil on Eestis nii mõndagi olemas, mida mujal ilmas ei ole, näiteks meie põhiseadus... (Aruandja O. Gustavson: Põhiseadust ei ole mujal!) ...mis välja töötati just meie sotsiaaldemokraatliku rühma kaastööl. Kui härra Jõeäär pani ette käesoleva paragrahvi teine lõige välja jätta, siis ei arvestanud ta rahva soovidega juba sel põhjusel, et asi ei ole sugugi nii, et kõik Riigikogu liikmed, nagu härra Jõeäär arvas, peaksid samal arvamisel olema. Igatahes on selge, niipalju kui meie rahva soovisid ja meeoleolu sel alal tunneme, et rahvas sellega nõus ei saa olla. Seadus peab kujunema niisuguseks, et ta vastaks kõigi kodanikkude soovidele. Meie rõhutame vabadust, ja need, kes ei soovi end kiriklikult registreerida, peaksid olema siis sarnases seisukorras, et nad võivad endid mujal registreerida. Meie peame ka selles mõttes edenema, et meie ei arva, mis mujal maksev, et see juba jäädavalt nii maksev on. Meie peame ka selles edenema, et meie midagi uut üles leiame ja tingimata on see põhimõte palju ratsionaalsem, — rahuldada kõiki. Ma teen ettepaneku § 7. juurde lisada uus lõige: „Vaimulikud perekonnaseisu ametnikud ei ole kohustatud registreerima perekonnaseisu muudatusi nende isikute suhtes, kes ei ole sama usutunnistuse poolehoidjad.“

Siin on tehtud kontsessioon vaimulikudele, et nende juurde võiksid minna just need, kes oma kiriku liikmed on; miks neile peale sundida teisi? Minu ettepanekus on tähendatud, et seda teatud juhtumistel võib teha, kuna vaimulik ei ole selleks sunnitud.

Th. Tallmeister (rhvsv): Teen ettepaneku, selle paragrahvi teises lõikes, see on alates 5-st reast kunni -7da reani, sõnad „kui neil usuühingutel või nende liitudel on Eestis seaduslikud keskvalitsused ja“ välja jätta. See ei käi küll senniste kirikute kohta, seal võib neid perekonnaseisu ametnikkudeks ette panna ka usuühing. Mina ei leia põhjust, miks ei või edaspidi perekonnaseisu registreerimise õigust oma kätte saada ka mõni usuühing, kellel seda õigust senni ei ole olnud, miks peaks nende vaimulikkudele sarnast kitsendust tegema, et nendel on tingimata tarvilik keskvalitsuse luba. Kui Vabariigi Valitsus sarnase loa annab, siis jätkub sellest ja ei maksaks muud kitsendust maksuma panna usuühingute kohta. Miks tahame neid teise järgu usuühinguteks tunnustada, milleks meil mingisugust põhjust ei ole.

Mis puutub rkl. Jõeäär'i ettepanekusse, käesoleva paragrahvi teine lõige täitsa välja jätta, siis pean ütleva, et minul isiklikult ei oleks midagi selle vastu. Ma arvan, et ka kirikul kui niisugusel põhjust selle vastu vaielda ei oleks, sest kirikuil on tööd küllalt oma otsekoheste ülesannete juures, ja ma ei usu, et nad selle läbi üldse midagi võidaksid, kui nad edaspidi veel niisuguste perekonnaseisu registreerimise pidamisega koormatud on. Pealegi läheb nende pidamine käesoleva seaduse põhjal palju keerulisemaks. Kodanikkude seisukohalt välja minnes, et neile asja lihtsustada, et nad niipalju jooksmata ei peaks, võiks aga selle sisse võtta. Võib olla kirikud ise ei võta sarnase ülesande täitmist enda peale, kui see liiga keeruliseks läheb, ma olen siit ja sealt sarnast juttu kuulnud, iseäranis kui vaimulikud on kohustatud ka puht ilmalikke perekonnaakte registreerima. Riiklikult seisukohalt võiks aga see lõige sisse jääda, et kodanikkudele vastu tulla. Et kodanikud võiksid ühekorraga perekonnaseisu akti registreerida lasta, kui nad vaimulikku talitust soovivad ja kui kirik seda oma peale võtab, see võimalus tuleks neile jätta.

Siseminister K. Einbund: Mina pean rkl. Tallmeister'i arvamistele kindlasti vastu vaidlema. Kui riik määrab perekonnaseisu ametnikud, siis hoolitseb ta juba ette, et need ametnikud vastaksid oma kõrgele ülesandele. Perekonnaseisu aktide registreerimine ei ole iseenesest kõige lihtsam ülesanne, see on õige vastutusrikas ülesanne, sest sellest oleneb pärasine õiguste otsimine, kohtuskäimine ja varanduseasjade korraldamine. Sel põhjusel oleks võinud isegi vastu vaielda vaimulikkude võtmisele perekonnaseisu asjade registreerimisele. Pärast kiriku riigist lahutamist on vaimulikud eraisikud, kuigi neid ametisse peab kinnitama,

kui nad need kohustused oma peale võtavad. Kui riigivalitsus hoolimata kõigest tahab teatava kompromissi peale minna, siis peab ta sellejuures ometi teatud mõõdupuud ja maksimumed üles seadma, mis juba seadusandliku asutuse tahtmise järele kindlustaksid nõrkade ametnikkude mitterääramise. Vallasekretärid käivad mõnesuguse kooli läbi, teevad vastavad eksamid katsekomisjonide ees, nemad on ametlikus asjaajamises sedavõrd ette valmistatud, et nende peale võib seda kohustust panna. Mina arvan, et peale selle raskuse panemise vallasekretäride õlgule, tuleb mõnda osa nendest veel eriliselt ette valmistada. Aga vallasekretärid on kõige selle juures omavalitsuse ametnikud, kes olenevad oma kohuste täitmisel keskvalitsusest, ma tahaksin öelda järelvalveasutusest, ja sellepärast saame meie nende peale teatavat mõju avaldada, et nad endid sellele ülesandele täielikult ette valmistaksid. Nüüd aga, kui meie võtaksime rkl. Tallmeister'i mõtted vastu mingisuguse vabameelsuse pärast, siis seaksime meie täidesaatva võimu niisuguste konarluste ette, mille juures meie täitsa kindlad ei või olla nõrkade ametnikkude pääsemises perekonnaseisu aktide registreerimisele. Kui eelnõu kokkuseadjad ja üldkomisjon vastu võtsid niisuguse määruse, et ainult need vaimulikud võiksid perekonnaseisu akte registreerida, kelle kiriku keskvalitsused Eestis on, siis on sellega öeldud, et vaimulikkudelt nõutakse teatud tsensus. Ja meie teame, et nendel vaimulikkudel on tsensus, kelle kiriku keskvalitsused Eestis asuvad. Kui meie hakkame üksikutele vaimulikkudele, kel keskvalitsusi ei ole, perekonnaseisu registreerimise õigust andma, ja neid usulahkusid on meil palju, siis hakkaks teine osa neist, kellele õigust ei anta, täidesaatvale võimule peale litsuma, miks neil registreerimise õigust ei ole. Viis kunni kümme inimest võivad kokku astuda, usuühingu sünnitada ja nendel võib ka teatud vaimulik olla, kuid sel vaimulikul ei ole mingit tsensus, ta võib kõige lihtsam inimene olla, kuid hakkab nüüd perekonnaseisu registreerimise õigust nõudma. Mina tahaksin küll arvata, et meie täidesaatval võimul ühel või teisel korral on väga raske vastu seista. Usuvabaduse ja üldse vabameelsuse põhimõtte nõuaks võib olla ettepaneku vastuvõtmist, aga asi ise kannataks selle all küll. Seepärast peaksime meie tahtma, et ainult neil vaimulikkudel oleks registreerimise õigus, kelle kirikud nõuavad kindlustatud ettevalmistust oma vaimulikult. Meie tahame vaimulikkudele vastu tulla praktilistel kaalumistel, sest see hõlbustab registreerimise toiminguid, ometi ei või meie aga kõikidele vaimulikkudele vastu

tulla. Seadusandlik võim peaks omalt poolt mingisugused piirid tõmbama, et valitsev võim mitte rägastikku ei satuks, mille põhja ei näe.

Th. Tallmeister (krst): See kartus, mida härra siseminister avaldas nende teiste usutunnistuste kohta, langeks juba sellepärast välja, et seadusesse jääb sisse tingimine, et Vabariigi Valitsus neile vastava loa andma peab. See tähendab, Vabariigi Valitsusel on õigus järele kaaluda, kas isik vastab teatud tingimistele, kas tal on kuueklassilise algkooli haridus, nagu see seaduses ametnikkude kohta ette nähtud. Teiseks ei saa ette kujutada, et just keskvalitsus sellekohased kindlustused annaks. Lugu on ometi nõnda, et kui näiteks baptistide või mõne teise usulahu vaimulikud väikse haridusega on, see tähendab nende haridus ei vasta algkooli haridusele, siis on ometi selge, et nende keskvalitsus niisamuti koos seisab inimestest, kelle haridus kõrgem ei ole. Nii ei saa näiteks ka baptistide keskvalitsus seda kindlustust pakkuda, et nende alla kuuluvad vaimulikud üksikutest kogudustest võiksid oma peale võtta registreerimistoiminguid.

Ma tõin seda ainult sellepärast ette, et mina ei näe põhjust selleks, mispärast peab tingimata niisugustel juhtumistel tegemist olema keskvalitsustega. Nagu ma tean, on kõikidel usulahkudel oma keskvalitsus olemas. Vahe seisab ainult selles, et meie kiriku konsistoorium on olnud senni riiklikuks asutuseks. Aga niipea, kui uus usuühingute seadus maksma hakkab, pannakse kõik keskvalitsused ühele alusele. Siis on eraasutused niihästi evangeeliumi-luteriusu kui ka apostliku-õiguse j.n.e. konsistooriumid, niisama nagu usulahkude või usuühingute keskvalitsused. Nii võib juhtuda, et vaimulikkudel, kes on ülikooli haridusega, ei ole registreerimise õigust, sest et nende kogudused keskvalitsuse alla ei kuulu, kuna aga nendel kogudustel, kus võib olla keskvalitsus seisab kirjaoskamatumest koos, on õigus selle seaduse mõiste järele nõuda oma vaimulikule registreerimise õigust. Ma ei näe sellepärast kuidagi, et sarnane lisandus seisukorda parandaks. Et vaimulikkudel seaduses ettenähtud ettevalmistus peab olema, ja et Vabariigi Valitsus neile registreerimiseks loa andma peab, siis arvan mina, et niisugusest tingimisest kindlustuseks küllalt on.

Juhataja A. Jürman: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja O. Gustavson: Ettepaneku, mille tegi rkl. Jõeäär, oleks pidanud õieti tegema rkl. Luur, sest rkl. Luur oli see, kes

tähendas, kui suured kulud sellest tekivad, kui raamatuid palju muretsetakse. Kindel on, et teise löike põhjal rakendusraamatute arv kasvab ja seda märksa. Kui härra Luur kokkuhoidlikkust loeb ülemaks vooruseks, siis peaks ta ka rkl. Jõeäär'i ettepanekut eriliselt toetama. Selle ettepaneku vastuvõtmisel väheneks tublisti nende asutuste arv, kes hakkavad perekonnaseisu raamatuid pidama.

Muidu kaldus komisjoni enamus arvamisega, et lähtudes puhtpraktilistest kaalumistest käesoleval puhul tuleb käesolev küsimus lahendada, tehes kirik keset küla. Et võimaldada kodanikkudele valikut minna oma perekonnaseisu muudatusi registreerima kas omavalitsuse perekonnaseisu ametniku või ametniku-vaimuliku juurde, selleks jäädigi perekonnaseisu asutuste paralleelsüsteemi juurde. Kui sama põhimõtte juurde jääda, siis peaks olema vastuvõtmatu rkl. Raudkepp'i ettepanek, mis teataval määral segi paiskab selle segasüsteemi. Tähendatud ettepaneku järgi ei saaks ametnikke-vaimulikke kohustada registreerima kõigi perekondade perekonnaseisu muudatusi, vaid ainult nende omi, kes kuuluvad teatud usutunnistusse. Selle ettepanekuga tahetakse ametnikkude-vaimulikkude suhtes tõmmata liig kitsas piir. Kogu süsteem käesolevas seaduses on asetatud selgele ja lihtsale pinnale. Ametnik-vaimulik ei registreeri mitte kui vaimulik, vaid kui ametnik. Toimib aga ta riigiametnikuna, siis ei saa nõuda, et tema juurde võiksid minna ainult teatud kodanikud, teised aga mitte. Ametnik-vaimulik peab registreerima kõigi kodanikkude perekonnaseisu muudatused, küsimata sellest, kas nad on mõne usuühingu liikmed või mitte. (V. Linnamägi, krst: Aga mis jaoks on siis see teine ametnik?) Härrad kristlased tahavad ju ometi, et hästi palju kodanikke käiks registreerimas oma perekonnaseisu muudatusi ametnikkude-vaimulikkude juures. Kui see nõnda on, siis ei saa mina aru teie hirmust ega teie kitsendavast ettepanekust. Teie ei karda ju ometi, et rahvas hakkab kokku jooksuma ametnikkude-vaimulikkude juurde sedavõrd murdu, et viimased oma asjaga enam hakkama ei suuda saada. Aga siia maani on vaimulikud terve kihelkonna suhtes perekonnaseisu muudatusi registreerinud, ilma et see neil oleks käinud üle jõu. Sellepärast ei leia mina millegi põhjendatud olevat ettepaneku, et meie ainult teatud kodanikkudele peaksime jätma õiguse ametnikkude-vaimulikkude juures oma perekonnaseisu muudatusi registreerida. Teie seisukohalt eriti peaks see ettepanek olema vastuvõtmatu. (V. Linnamägi, krst: Mitte põrmu!)

Juhataja **A. Jürman**: Kuna komisjoni aruandja ühegi ettepanekuga ei ühinenud, tulevad nad hääletamisele. Kõige esmalt tuleb hääletamisele härra Jõeäär'i ettepanek — § 7. teine lõige välja jätta. Siis tuleb hääletamisele rkl. Tallmeister'i ettepanek: „§ 7-da teisest lõikest maha kustutada järgmised sõnad: „kui neil usutunnistuslikkudel ühingutel või nende liitudel on Eestis seaduslikud keskvalitsused ja“. Siis tuleb hääletamisele rkl. Raudkepp'i ettepanek: „§ 7 juurde lisada uue lõikena „Vaimulikud perekonnaseisu ametnikud ei ole kohustatud registreerima perekonnaseisu muudatusi nende isikute suhtes, kes ei ole sama usutunnistuse poolehoidjad“. Lõpuks redaktsiooniline parandus komisjoni aruandja poolt: „lugeda: „usutunnistuslikkudel ühingutel“ ja „usutunnistuslikkude ühingute“ asemel „usuühingutel“ ja „usuühingute“. Faktiliseks märkuseks on sõna aruandjal.

Aruandja **O. Gustavson**: Ma unustasin tähelpanu juhtida tõsiasjale, et rkl. Tallmeister'i ettepanek poolik on. Tehtud ettepaneku järgi tuleb maha kustutada osa „kui neil usuühinguil või nende liitudel on Eestis seaduslikud keskvalitsused.“ Sama lõike lõppu aga jääb püsima nõue, et perekonnaseisu ametnikud-vaimulikud tulevad siseministrile ametisse registreerimiseks esitada vastavate usuühingute või nende liitude keskvalitsuste kaudu. Järelikult ei saa need usuühingud ja liidud seda teha, kellel puuduvad keskvalitsused.

Juhataja **A. Jürman**: Asun hääletamisele. Hääletamisele tuleb rkl. Jõeäär'i ette-

panek — II lõige välja jätta. (Hääletatakse.) Ettepanek on saanud poolt 23 häält, vastu — 23 häält, seega tagasi lükatud. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on antud 28 häält, vastu — 29 häält, erapooletuid 1, seega on rkl. Jõeäär'i ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Tallmeister'i ettepanek — välja jätta teisest lõikest sõnad: „kui neil usutunnistuslikkudel ühingutel või nende liitudel on Eestis seaduslikud keskvalitsused ja“ (Hääletatakse.) Poolt on 28 häält, vastu — 23 häält, seega on rkl. Tallmeister'i ettepanek vastu võetud.

Järgmine on rkl. Raudkepp'i ettepanek — vastu võtta uus lõige, mille ma ette kandsin. Ettekandmist enam ei nõuta. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 22 häält, vastu 28 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Järgmine on aruandja Gustavson'i redaktsiooniline ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Nüüd tuleb hääletamisele § 7 ühes parandustega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 7 vastu võetud. (Hüüded: Lõpetada!) Ettepanek on tehtud koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 9.05 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **A. Rei**.

Abiesimees **A. Jürman**.

Sekretäär **J. Holberg**.

Abisekretäär **L. Raudkepp**.

Abisekretäär **J. Piiskar**.

